

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2019. gada 29. jūlijā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vide – Espo konvencija – Orhūsas konvencija – Dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzība – Direktīva 92/43/EEK – 6. panta 3. punkts – Jēdziens “projekts” – Ietekmes uz attiecīgo teritoriju novērtējums – 6. panta 4. punkts – Jēdziens “sevišķi svarīgas sabiedrības intereses” – Savvaļas putnu aizsardzība – Direktīva 2009/147/EK – Noteiktu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējums – Direktīva 2011/92/ES – 1. panta 2. punkta a) apakšpunkts – Jēdziens “projekts” – 2. panta 1. punkts – 4. panta 1. punkts – Ietekmes uz vidi novērtējums – 2. panta 4. punkts – Atbrīvojums no novērtējuma – Pakāpeniska atteikšanās no kodolenerģijas izmantošanas – Valsts tiesību akti, kuros paredzēta, pirmkārt, elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas apturētā atomelektrostacijā darbības atsākšana gandrīz pēc desmit gadiem, tādējādi pagarinot par desmit gadiem valsts likumdevēja sākotnēji noteikto tās darbības pārtraukšanas un ražošanas pārtraukšanas datumu, un, otrkārt, darbojošās atomelektrostācijas darbības un elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas pārtraukšanai šī paša likumdevēja sākotnēji paredzētā termiņa pagarināšana arī par desmit gadiem – Ietekmes uz vidi novērtējuma neesamība

Lietā C-411/17

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Cour constitutionnelle* (Beļģija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 22. jūnijā un kas Tiesā reģistrēts 2017. gada 7. jūlijā, tiesvedībā

Inter-Environnement Wallonie ASBL,

Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL

pret

Conseil des ministres,

piedaloties

Electrabel SA,

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietniece R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], palātu priekšsēdētāji Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*] (referents), A. Prehala [*A. Prechal*], M. Vilaras [*M. Vilaras*], J. Regans [*E. Regan*], T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], K. Toadere [*C. Toader*] un K. Likurgs [*C. Lycourgos*], tiesneši A. Ross [*A. Rosas*], M. Ilešičs [*M. Ilešič*], J. Malenovskis [*J. Malenovský*], M. Safjans [*M. Safjan*], D. Švābi [*D. Šváby*] un K.G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*],

* Tiesvedības valoda – franču.

ģenerālvokāte: J. Kokote [*J. Kokott*],

sekretāre: V. Džakobo-Peironnela [*V. Giacobbo-Peyronnel*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 10. septembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Inter-Environnement Wallonie ASBL* un *Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL* vārdā – *J. Sambon*, advokāts,
- *Electrabel SA* vārdā – *T. Vandenput* un *M. Pittie*, advokāti, kā arī *D. Arts* un *F. Tulkens*, *advocaten*,
- Beļģijas valdības vārdā – *M. Jacobs*, *C. Pochet* un *J. Van Holm*, pārstāvji, kuriem palīdz *G. Block* un *K. Wauters*, advokāti, kā arī *F. Henry*,
- Čehijas Republikas valdības vārdā – *M. Smolek*, *J. Vláčil* un *J. Pavliš*, kā arī *L. Dvořáková*, pārstāvji,
- Vācijas valdības vārdā – sākotnēji *T. Henze* un *D. Klebs*, vēlāk *D. Klebs*, pārstāvji,
- Austrijas valdības vārdā – sākotnēji *C. Pesendorfer*, vēlāk *M. Oswald* un *G. Hesse*, pārstāvji,
- Portugāles valdības vārdā – *L. Inez Fernandes*, *M. Figueiredo* un *J. Reis Silva*, kā arī *L. Medeiros*, pārstāvji,
- Somijas valdības vārdā – *J. Heliskoski*, pārstāvis,
- Apvienotās Karalistes valdības vārdā – *S. Brandon*, kā arī *J. Kraehling*, *G. Brown* un *R. Fadoju*, pārstāvji, kuriem palīdz *D. Blundell*, *barrister*,
- Eiropas Komisijas vārdā – *G. Gattinara*, *C. Zadra*, *M. Noll-Ehlers* un *R. Tricot*, kā arī *M. Patakia*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokātes secinājumus 2018. gada 29. novembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Konvenciju par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā, kas pieņemta Espo (Somija) 1991. gada 25. februārī un Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes 1997. gada 27. jūnija lēmumu (turpmāk tekstā – “Espo konvencija”), un Konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesas iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kas pieņemta Orhūsā (Dānija) 1998. gada 25. jūnijā un Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes Lēmumu 2005/370/EK (2005. gada 17. februāris) (OV 2005, L 124, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – “Orhūsas konvencija”), kā arī Padomes Direktīvu 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes Direktīvu 2013/17/ES (2013. gada 13. maijs) (OV 2013, L 158, 193. lpp.) (turpmāk tekstā – “Dabisko dzīvotņu direktīva”), Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 2010, L 20, 7. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Direktīvu 2013/17 (turpmāk tekstā –

“Putnu aizsardzības direktīva”), un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 2012, L 26, 1. lpp., turpmāk tekstā – “IVN direktīva”).

- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Inter-Environnement Wallonie ASBL* un *Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL* un *Conseil des ministres* [Ministru padomi] (Beļģija) saistībā ar likumu, ar kuru Beļģijas Karaliste ir paredzējusi, pirmkārt, ka gandrīz pēc desmit gadiem tiek atsākta apturētas atomelektrostacijas elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas darbība un, otrkārt, par desmit gadiem tiek pagarināts termiņš, kas sākotnēji bija paredzēts darbojošās atomelektrostacijas darbības un elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas pārtraukšanai.

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Starptautiskās tiesības

1. *Espo konvencija*

- 3 Saskaņā ar *Espo konvencijas* 1. pantu “Definīcijas”:

[..]

- v) “paredzētā darbība” nozīmē jebkuru darbību vai jebkuru lielāku izmaiņu darbībā, kas pakļauta valsts pilnvarotas kompetentas institūcijas lēmumam valstī noteiktajā kārtībā;

[..]

- ix) “valsts pilnvarota kompetenta institūcija” nozīmē valsts varas iestādi vai iestādes, kam dalībvalsts deleģējusi atbildību par šajā konvencijā noteikto uzdevumu veikšanu un/vai varas iestādi(-es), ko dalībvalsts ir pilnvarojusi lemt par paredzamo darbību;

[..].”

- 4 *Espo konvencijas* 2. pantā ir paredzēts:

“1. Dalībvalstīm individuāli vai kopīgi jāveic visi nepieciešamie un lietderīgie pasākumi, lai novērstu, samazinātu un kontrolētu paredzēto darbību būtisku nelabvēlīgo pārrobežu ietekmi uz vidi.

2. Katrai dalībvalstij jāveic nepieciešamie juridiskie, administratīvie vai citi pasākumi, lai ieviestu šīs konvencijas prasības, ieskaitot tās, kas attiecas uz I pielikumā minētajām paredzētajām darbībām, kas var izraisīt būtisku nelabvēlīgu pārrobežu ietekmi, kā arī lai izstrādātu ietekmes uz vidi novērtēšanas procedūru, nodrošinot sabiedrības līdzdalību un ietekmes uz vidi novērtējuma dokumentācijas sagatavošanu saskaņā ar II pielikumu.

3. Izcelsmes pusei jāgādā, lai ietekmes uz vidi novērtējums I pielikumā minētai paredzamajai darbībai, kas var izraisīt būtisku nelabvēlīgu pārrobežu ietekmi, tiktu veikts saskaņā ar šīs konvencijas nosacījumiem pirms lēmuma par paredzētās darbības atļaušanu vai uzsākšanu.

[..]

6. Saskaņā ar šīs konvencijas nosacījumiem izcelsmes pusei jārada iespēja ietekmētās puses sabiedrībai piedalīties paredzētās darbības ietekmes uz vidi novērtēšanā un jānodrošina ietekmētās puses sabiedrībai iespējas, kas līdzvērtīgas izcelsmes puses sabiedrības iespējām.

7. Ietekmes uz vidi novērtējums saskaņā ar šīs konvencijas prasībām jāpiemēro vismaz paredzētās darbības projekta līmenī. Ciktāl tas iespējams, dalībvalstīm jācenšas attiecināt ietekmes uz vidi novērtējuma principus uz politiku, plāniem un programmām.

[..]”

5 Atbilstoši Espo konvencijas 3. panta 8. punktam “ieinteresētajām pusēm jāgādā, lai ietekmētās puses sabiedrība tajā teritorijā, ko varētu ietekmēt paredzamā darbība, būtu informēta un gūtu iespēju paust viedokli par paredzēto darbību vai iebilst pret to, kā arī jānodrošina komentāru vai iebildumu iesniegšana izcelsmes puses valsts pilnvarotai kompetentajai institūcijai tieši vai, ja nepieciešams, caur izcelsmes pusi”.

6 Espo konvencijas 5. pantā ir noteikts:

“Izcelsmes pusei pēc ietekmes uz vidi novērtējuma dokumentācijas pilnīgas sagatavošanas bez kavēšanās jāuzsāk ar ietekmēto pusi kopīgas konsultācijas, kam jāskar arī paredzētās darbības būtiskās pārrobežu ietekmes jautājumi un šīs darbības ietekmes samazināšanas vai novēršanas pasākumi. Apspriedes var skart šādus jautājumus:

- a) iespējamās alternatīvas paredzētajai darbībai, ieskaitot arī atteikšanos no tās, un iespējamās pasākumus, kas par izcelsmes puses līdzekļiem samazinātu būtisku nelabvēlīgo pārrobežu ietekmi un ļautu novērtēt šo pasākumu lietderību,
- b) cita veida savstarpējo palīdzību, lai samazinātu jebkādu paredzētās darbības būtisko nelabvēlīgo pārrobežu ietekmi, un
- c) citus ar paredzēto darbību saistītus jautājumus.

Konsultāciju sākumā puses vienojas par vēlamo laiku, ko atvēlēt konsultācijām. Jebkuras šādas konsultācijas var vadīt caur atbilstošu kopīgu institūciju, ja tāda ir.”

7 Saskaņā ar Espo konvencijas 6. panta 1. punktu:

“Pusēm jāgādā, lai galīgajā lēmumā par paredzēto darbību tiktu ņemti vērā ietekmes uz vidi novērtējuma rezultāti, tostarp ietekmes uz vidi novērtējuma dokumentācija, kā arī komentāri, kas saņemti 3. panta 8. punktā un 4. panta 2. punktā noteiktajā kārtībā, un 5. pantā noteikto konsultāciju slēdziens.”

8 Espo konvencijas I pielikuma “Paredzamo darbību saraksts” 2. punktā ir tostarp minētas “atomelektrostacijas un citi kodolreaktori”.

9 Informatīvajā dokumentā par [Espo konvencijas] piemērošanu ar kodolenerģiju saistītām darbībām (ECE/MP.EIA/2011/5), kuru 2011. gada 2. aprīlī pieņēmusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisija, citu svarīgu grozījumu vidū, uz kuriem attiecas Espo konvencijas prasības, ir norādīts uz “iekārtas (ne tikai atomelektrostacijas) radītu radioaktīvo atkritumu ražošanas vai glabāšanas ievērojamu pieaugumu, piemēram, par 25%”, kā arī uz “iekārtas kalpošanas laika pagarināšanu”.

10 Šī paša dokumenta satura kopsavilkumā ir precizēts:

“Šajā dokumentā tiek ņemti vērā dažādi un dažkārt pretrunīgi skatījumi, kas pausti par [Espo konvencijas] piemērošanu ar kodolenerģiju, tostarp atomelektrostacijām, saistītām darbībām. Šie nav norādījumi: šī dokumenta mērķis drīzāk ir veicināt diskusiju par būtiskiem jautājumiem apaļā galda sarunās, kas veltītas ar kodolenerģiju saistītiem projektiem un notiks [Espo konvencijas] Pušu sanāksmes piektajā sesijā.

Šis dokuments nebūt neatspoguļo Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas vai sekretariāta viedokli.”

11 Labas prakses ieteikumu saistībā ar [Espo konvencijas] piemērošanu ar kodolenerģiju saistītās darbībās, kurus Espo konvencijas Pušu sanāksme apstiprināja septītajā sesijā (Minska (Baltkrievija), 2017. gada 13.–16. jūnijs), izstrādāšanai piešķirtajā pilnvarojumā ir norādīts, ka šī dokumenta mērķis ir “aprakstīt pastāvošās labās prakses piemērus par ietekmes uz vidi novērtēšanu, kurus var izmantot ar kodolenerģiju saistītās darbībās”.

12 No šī paša pilnvarojuma izriet, ka iepriekšējā pārbaudē būs jānosaka, vai ar kodolenerģijas izmantošanu saistītas darbības, kā arī būtiskie grozījumi, kas tika veikti, ietilpst vai neietilpst Espo konvencijas piemērošanas jomā. Tajā ir precizēts, ka šajā pārbaudē “tiek iekļauti tādi apsvērumi par licences pagarināšanu, atjaunošanu un atjaunināšanu (piemēram, ekspluatācijas ilguma pagarināšana) kā ievērojams ražošanas apjoma vai iekārtas (ne tikai atomelektrostacijas) radioaktīvo atkritumu ražošanas/transportēšanas/glabāšanas pieaugums un ekspluatācijas pārtraukšana”.

2. Orhūsas konvencija

13 Saskaņā ar Orhūsas konvencijas 2. panta 2. punktu tajā sniegtā jēdziena “valsts iestāde” definīcija “neattiecas uz struktūrām vai institūcijām, kas pilda [...] likumdevēja funkcijas”.

14 Orhūsas konvencijas 6. panta “Sabiedrības dalība lēmumu pieņemšanā par īpašām darbībām” 1. un 4. punktā ir noteikts:

“1. Katra Puse:

- a) piemēro šā panta noteikumus attiecībā uz lēmumiem par to, vai atļaut veikt ierosinātās darbības, kas uzskaitītas I pielikumā;
- b) saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem piemēro šā panta noteikumus arī attiecībā uz lēmumiem par ierosinātajām darbībām, kuras nav uzskaitītas I pielikumā un kurām var būt nozīmīga ietekme uz vidi. Šādā gadījumā Puses nosaka, vai šie noteikumi attiecas uz ierosināto darbību;

[..]

4. Katra Puse nodrošina sabiedrības dalību jau procesa sākumā, kad vēl ir iespējami jebkādi risinājumi un kad var īstenot efektīvu sabiedrības dalību procesā.”

15 Orhūsas konvencijas I pielikuma “Konvencijas 6. panta 1. punkta a) apakšpunktā minēto darbību saraksts” 1. punkta piektajā ievilkumā ir minētas “atomelektrostacijas un citas kodolspēkstacijas, tostarp to demontāža vai apstādīnāšana”.

16 Saskaņā ar šī pielikuma 22. punktu:

“Uz visām izmaiņām darbībās vai to paplašināšanu, ja šādas izmaiņas vai paplašināšana pati par sevi atbilst šajā pielikumā noteiktajiem kritērijiem, attiecas šīs konvencijas 6. panta 1. punkta a) apakšpunkts. Uz visām citām izmaiņām darbībās vai to paplašināšanu attiecas šīs konvencijas 6. panta 1. punkta b) apakšpunkts.”

17 Māstrihtas ieteikumi par veidiem, kā veicināt efektīvu sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanas procesā vides jomā, tika pieņemti Orhūsas konvencijas Pušu sanāksmes piektajā sesijā (Māstrihta (Nīderlande), 2014. gada 30. jūnijs un 1. jūlijs). Šo ieteikumu daļā, kuras nosaukums ir “Kopsavilkums”, ir norādīts, ka šie ieteikumi, kaut gan tie nav “ne saistoši, ne izsmeltoši”, tomēr sniedz “precīzas norādes par [Orhūsas konvencijas] 6., 7. un 8. panta piemērošanu”.

B. Savienības tiesības

1. Dabisko dzīvotņu direktīva

18 Dabisko dzīvotņu direktīvas 2. panta 2. punktā ir precizēts:

“Pasākumus, ko veic saskaņā ar šo direktīvu, izstrādā tā, lai saglabātu vai atjaunotu to dabisko dzīvotņu un savvaļas faunas un floras sugu labvēlīgu aizsardzības statusu, kas ir Kopienā nozīmīgas.”

19 Šīs direktīvas 3. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Izveido saskaņotu Eiropas ekoloģisko tīklu, kurā apvienotas īpaši aizsargājamas dabas teritorijas un kura nosaukums ir *Natura 2000*. Šo tīklu, ko veido I pielikumā uzskaitīto dabisko dzīvotņu veidu un II pielikumā uzskaitīto sugu dzīvotņu teritorijas, izmanto, lai minētos dabisko dzīvotņu veidus un sugu dzīvotnes saglabātu vai attiecīgā gadījumā atjaunotu to labvēlīgo aizsardzības statusu dabiskās izplatības areālā.

Natura 2000 tīkls iekļauj īpaši aizsargājamās teritorijas, ko dalībvalstis klasificējušas, ievērojot [Direktīvu 79/409/EEK (1979. gada 2. aprīlis) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 1979, L 103, 1. lpp.).”

20 Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. pantā ir noteikts:

“1. Attiecībā uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām dalībvalstis nosaka vajadzīgos aizsardzības pasākumus, attiecīgā gadījumā tajos iekļaujot atbilstīgus apsaimniekošanas plānus, kas izstrādāti īpaši šīm teritorijām vai iekļauti citos attīstības plānos, kā arī atbilstīgus normatīvus, administratīvus vai līgumiskus pasākumus, kuri atbilst šajās teritorijās sastopamo I pielikuma dabisko dzīvotņu veidu un II pielikuma sugu ekoloģiskajām prasībām.

2. Dalībvalstis veic attiecīgus pasākumus, lai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās novērstu dabisko dzīvotņu un sugu dzīvotņu noplicināšanos, kā arī lai novērstu traucējumu, kas skar sugas, kuru dēļ noteikta attiecīgā teritorija, ja šāds traucējums varētu būt nozīmīgs attiecībā uz šīs direktīvas mērķiem.

3. Visos plānos vai projektos, kas nav tieši saistīti ar konkrēto teritoriju vai nav vajadzīgi tās apsaimniekošanai, bet kas atsevišķi vai kopā ar citiem plāniem vai projektiem varētu būtiski ietekmēt minēto teritoriju, attiecīgi izvērtē ietekmi uz šo teritoriju, ievērojot tās aizsardzības mērķus. Ņemot vērā novērtējuma atzinumus par ietekmi uz minēto teritoriju un saskaņā ar 4. punkta noteikumiem,

kompetentā valsts iestāde piekrist plāna vai projekta īstenošanai tikai tad, ja tā ir pārliecinājusies, ka netiks izjaukta attiecīgās teritorijas viengabalainība, un vajadzības gadījumā noskaidrojusi plašas sabiedrības viedokli.

4. Ja, neņemot vērā negatīvu vērtējumu saistībā ar ietekmi uz teritoriju, alternatīvu risinājumu trūkuma dēļ plāns vai projekts tomēr ir jāīsteno sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ietver arī sociāla un ekonomiska rakstura intereses, tad dalībvalsts veic visus vajadzīgos kompensācijas pasākumus, lai nodrošinātu *Natura 2000* tīkla kopējās vienotības aizsardzību. Dalībvalsts informē Komisiju par pieņemtajiem kompensācijas pasākumiem.

Ja attiecīgajā teritorijā sastopams prioritārs dabiskās dzīvotnes veids un/vai prioritāra suga, tad vienīgie pieņemamie argumenti ir tie, kas saistīti ar veselības aizsardzību vai sabiedrības drošību, videi primāri svarīgām labvēlīgām pārveidēm vai, pēc Komisijas atzinuma, citām sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm.”

21 Dabisko dzīvotņu direktīvas 7. pantā ir noteikts:

“No šīs direktīvas 6. panta 2., 3. un 4. punkta izrietošās saistības aizstāj visas saistības, kas izriet no Direktīvas [79/409] 4. panta 4. punkta pirmā teikuma un kas attiecas uz teritorijām, kuras klasificētas saskaņā ar minētās direktīvas 4. panta 1. punktu vai līdzīgā veidā atzītas saskaņā ar 4. panta 2. punktu, jaunajām saistībām stājoties spēkā ar šīs direktīvas ieviešanas datumu vai ar tādas klasifikācijas vai atzīšanas datumu, ko dalībvalsts veic saskaņā ar Direktīvu [79/409], ja pēdējais ir vēlāks datums.”

2. Putnu aizsardzības direktīva

22 Putnu aizsardzības direktīvas 2. pantā ir noteikts:

“Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai skaitliski uzturētu 1. pantā minēto sugu populācijas tādā līmenī, kas pirmām kārtām atbilst ekoloģijas, zinātnes un kultūras prasībām, tajā pašā laikā ņemot vērā saimnieciskās un rekreatīvās prasības, vai lai tuvinātu šo sugu populācijas minētajam līmenim.”

23 Šīs direktīvas 3. pantā ir paredzēts:

“1. Ņemot vērā 2. pantā minētās prasības, dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai pietiekamā mērā saglabātu, uzturētu vai atjaunotu visu 1. pantā minēto putnu sugu dzīvotņu daudzveidību un teritoriju.

2. Biotopu un dzīvotņu saglabāšana, uzturēšana un atjaunošana galvenokārt ietver šādus pasākumus:

- a) aizsargājamo teritoriju ierīkošana;
- b) dzīvotņu uzturēšana un pārzināšana aizsargātās zonās un ārpus tām saskaņā ar ekoloģijas prasībām;
- c) iznīcināto biotopu atjaunošana;
- d) biotopu izveidošana.”

24 Minētās direktīvas 4. pantā ir noteikts:

“1. Sugām, kuras minētas I pielikumā, jāpieņem īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā.

[..]

2. Dalībvalstis veic līdzīgus pasākumus attiecībā uz tādu regulāri sastopamu migrējošo sugu vairošanās, spalvu mešanas un ziemošanas vietām, kā arī atpūtas vietām migrācijas maršrutā, kuras nav minētas I pielikumā, ņemot vērā to aizsardzības nepieciešamību ģeogrāfiskajā jūras un sauszemes teritorijā, uz kuru attiecas šī direktīva. [..]

[..]

4. Attiecībā uz 1. un 2. punktā minētajām aizsargājamām teritorijām dalībvalstis attiecīgi rīkojas, lai nepieļautu dzīvotņu piesārņošanu vai kaitējuma nodarīšanu tām, kā arī novērš jebkurus traucējumus putnu dzīvei, ciktāl tie būtiski skar šā panta mērķus. Dalībvalstis cenšas nepieļaut dzīvotņu piesārņošanu vai kaitējuma nodarīšanu tām arī ārpus šīm aizsargājamām teritorijām.”

25 Kā izriet no Putnu aizsardzības direktīvas 18. panta pirmās daļas, ar šo direktīvu tika atcelta Direktīva 79/409. Šī 18. panta otrajā daļā ir precizēts, ka atsauces uz šo pēdējo minēto direktīvu uzskata par atsaucēm uz Putnu aizsardzības direktīvu un tās lasa saskaņā ar tās VII pielikumā ietvertu atbilstības tabulu.

3. IVN direktīva

26 IVN direktīvas 1., 15. un 18.–20. apsvērumā ir noteikts:

“(1) Padomes Direktīva 85/337/EEK (1985. gada 27. jūnijs) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu [(OV 1985, L 175, 40. lpp.)] ir vairākas reizes būtiski grozīta. Skaidrības un praktisku iemeslu dēļ minētā direktīva ir jākodificē.

[..]

(15) Ir vēlams paredzēt stingrākus noteikumus par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā, lai ņemtu vērā attīstību starptautiskā mērogā. Eiropas Kopiena 1991. gada 25. februārī parakstīja [Espo konvenciju], un to ratificēja 1997. gada 24. jūnijā.

[..]

(18) Eiropas Kopiena 1998. gada 25. jūnijā parakstīja [Orhūsas konvenciju] un ratificēja to 2005. gada 17. februārī.

(19) Viens no Orhūsas konvencijas mērķiem ir vēlme garantēt tiesības uz sabiedrības dalību ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā, lai palīdzētu aizsargāt personu tiesības dzīvot veselībai un labklājībai piemērotā vidē.

(20) Orhūsas konvencijas 6. pantā paredzēta sabiedrības dalība tādu lēmumu pieņemšanā, kas skar konkrētas darbības, kuras uzskaitītas konvencijas I pielikumā, un darbības, kuras nav šādi uzskaitītas, bet var būtiski ietekmēt vidi.”

27 Saskaņā ar šīs direktīvas 1. panta 2. un 4. punktu:

“2. Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

a) “projekts” nozīmē:

– celtniecības darbu vai citu ierīkošanu vai programmu izpildi,

– citu iejaukšanos dabiskajā apkārtnē un ainavā, to skaitā iejaukšanos, kas saistīta ar minerālo resursu ieguvī;

- b) “attīstītājs” nozīmē atļaujas pieprasītāju privātam projektam vai valsts iestādi, kas ierosina projektu;
- c) “attīstības piekrišana” nozīmē kompetentās iestādes vai iestāžu lēmumu, kas piešķir attīstītājam tiesības turpināt projektu;

[..]

4. Šī direktīva neattiecas uz projektiem, kuru sīku izklāstu pieņem ar īpašu valsts tiesību aktu, jo šīs direktīvas mērķi, tostarp sniegt informāciju, tiek sasniegti likumdošanas procesā.”

28 Minētās direktīvas 2. panta 1. un 4. punktā ir paredzēts:

“1. Dalībvalstis nosaka visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka, pirms tiek dota piekrišana, uz tiem projektiem, kuriem var būt būtiska ietekme uz vidi *inter alia* to rakstura, apjoma vai atrašanās vietas dēļ, attiektos prasība par attīstības piekrišanu un novērtējumu attiecībā uz to ietekmi. Minētie projekti ir noteikti 4. pantā.

[..]

4. Neskarot 7. pantu, dalībvalstis var izņēmuma gadījumos nepakļaut konkrētu projektu pilnībā vai daļēji noteikumiem, kas paredzēti šajā direktīvā.

Šajā gadījumā dalībvalstis:

- a) apsver, vai būtu vajadzīgs cita veida novērtējums;
- b) attiecīgajai sabiedrības daļai dara zināmu informāciju, kas iegūta a) apakšpunktā minētajā cita veida novērtējumā, informāciju, kura attiecas uz atbrīvojumu un tā piešķiršanas iemesliem;
- c) pirms tiek dota piekrišana, informē Komisiju par iemesliem, kas attaisno atbrīvojuma piešķiršanu, un nodrošina to ar informāciju, kas attiecinātos gadījumos darīta zināma tās pilsoņiem.

Komisija nekavējoties nosūta šos dokumentus pārējām dalībvalstīm.

Komisija katru gadu iesniedz Eiropas Parlamentā un Padomē ziņojumu par šā punkta piemērošanu.”

29 Šīs pašas direktīvas 4. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Saskaņā ar 2. panta 4. punktu I pielikumā uzskaitītos projektus pakļauj novērtējumam saskaņā ar 5. līdz 10. pantu.

2. Saskaņā ar 2. panta 4. punktu attiecībā uz II pielikumā uzskaitītajiem projektiem dalībvalstis nolemj, vai projekts jānovērtē saskaņā ar 5. līdz 10. pantu. Dalībvalstis nolemj, izmantojot:

- a) ar katra gadījuma pārbaudes;

vai

- b) dalībvalsts noteiktos limitus vai kritērijus.

Dalībvalstis var nolemt piemērot gan a), gan b) apakšpunktā minēto kārtību.”

- 30 IVN direktīvas 5. panta 3. punktā ir paredzēts, ka informācija, kas attīstītājam jāsniedz par projektiem, kuri saskaņā ar tās 4. pantu jāpakļauj ietekmes uz vidi novērtējumam, ietver vismaz: projekta aprakstu, kas satur informāciju par projekta norises vietu, tā dizainu un apjomu; to pasākumu aprakstu, kas paredzēti, lai izvairītos no būtiskas negatīvas ietekmes, samazinātu to un, ja iespējams, to kompensētu; datus, kas ir vajadzīgi, lai noteiktu un novērtētu galveno ietekmi uz vidi, kāda var būt projektam; īsu galveno alternatīvu aprakstu, kuras ir izpētījis attīstītājs, un šīs izvēles galvenā iemesla norādījumu, ņemot vērā ietekmi uz vidi; šīs dažādās informācijas netehnisku kopsavilkumu.
- 31 Minētās direktīvas 7. panta 1. punkta pirmajā daļā ir paredzēts:
- “Ja dalībvalsts apzinās, ka projektam var būt būtiska ietekme uz vidi citā dalībvalstī, vai ja dalībvalsts, kuru šis projekts var būtiski ietekmēt, to pieprasa, tad dalībvalsts, kuras teritorijā paredzēts īstenot projektu, pēc iespējas drīzāk, bet ne vēlāk kā tad, kad tā informē savu sabiedrību, ietekmētajai dalībvalstij, *inter alia*, nosūta:
- a) projekta aprakstu kopā ar visu pieejamo informāciju par tā iespējamo pārrobežu ietekmi;
 - b) informāciju par iespējamā lēmuma būtību.”
- 32 Minētās direktīvas I pielikuma “Projekti, kas minēti 4. panta 1. punktā” 2. punkta b) apakšpunktā ir minētas “atomelektrostacijas un citi kodolreaktori, ietverot šādu atomelektrostaciju vai kodolreaktoru izjaukšanu vai to ekspluatācijas pārtraukšanu”.
- 33 Minētā I pielikuma 24. punktā ir noteiktas “visas šajā pielikumā uzskaitīto projektu izmaiņas vai paplašināšana, ja šīs izmaiņas vai paplašinājums pats atbilst robežvērtībām, ja tādas ir noteiktas šajā pielikumā”.
- 34 IVN direktīvas II pielikuma 13. punkta a) apakšpunktā ir minētas “jebkādas izmaiņas vai papildinājumi projektos, kas uzskaitīti I vai šajā pielikumā, kas jau ir apstiprināti, paveikti vai ir veikšanas procesā un kam var būt būtiska negatīva ietekme uz vidi (projekta izmaiņas vai paplašinājums, kas nav ietverts I pielikumā)”.

C. Beļģijas tiesības

1. 2003. gada 31. janvāra likums

- 35 Ar 2003. gada 31. janvāra Likumu par pakāpenisku atteikšanos no kodolenerģijas izmantošanas elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas mērķiem (2003. gada 28. februāra *Moniteur belge*, 9879. lpp.; turpmāk tekstā – “2003. gada 31. janvāra likums”) tika izstrādāts grafiks, kādā notiek pakāpeniska atteikšanās no elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas, atomelektrostacijām izmantojot kodoldegvielas kodoldališanos.
- 36 Saskaņā ar šī likuma 2. pantu:
- “Šī likuma izpratnē:
- 1° “rūpnieciskās izmantošanas uzsākšanas datums”: oficiālas vienošanās starp elektroenerģijas ražotāju, būvētājiem un pētījumu biroju datums, kurā ir beidzies projekta un sācies ražošanas posms, proti, attiecībā uz pastāvošām stacijām:
- *Doel 1*: 1975. gada 15. februāris

- *Doel 2*: 1975. gada 1. decembris
- *Doel 3*: 1982. gada 1. oktobris
- *Doel 4*: 1985. gada 1. jūlijs
- *Tihange 1*: 1975. gada 1. oktobris
- *Tihange 2*: 1983. gada 1. februāris
- *Tihange 3*: 1985. gada 1. septembris

[..].”

37 Minētā likuma 4. panta sākotnējā redakcijā bija paredzēts:

“§ 1. Atomelektrostacijas, kuras paredzētas industriālai elektroenerģijas ražošanai, izmantojot kodoldegvielas kodoldališanos, tiek slēgtas četrdesmit gadus pēc to rūpnieciskās izmantošanas sākuma dienas un turpmāk vairs nedrīkst ražot elektroenerģiju.

§ 2. Visas ekspluatācijas un elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas, izmantojot kodoldegvielas kodoldališanos, individuālās atļaujas, kuras uz neierobežotu laiku izsniedz karalis [..], zaudē spēku četrdesmit gadus pēc attiecīgās ražošanas iekārtas nodošanas ekspluatācijā.”

38 Šī paša likuma 9. pantā bija noteikts:

“Ja tiek apdraudēta energoapgādes drošība, karalis ar Karaļa dekrētu, par kuru ir notikusi apspriešanās Ministru padomē, balstoties uz Elektroenerģijas un gāzes pakalpojumu regulēšanas komisijas atzinumu, var veikt nepieciešamos pasākumus, neskarot šī likuma 3.–7. pantu, izņemot nepārvaramas varas gadījumus. Šis atzinums ir arī par ražošanas cenu attīstības ietekmi uz energoapgādes drošību.”

2. 2015. gada 28. jūnija likums

39 2015. gada 28. jūnija likums, ar ko groza 2003. gada 31. janvāra Likumu par pakāpenisku atteikšanos no kodolenerģijas izmantošanas elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas mērķiem (2015. gada 6. jūlija *Moniteur belge*, 44423. lpp.; turpmāk tekstā – “2015. gada 28. jūnija likums”) stājas spēkā 2015. gada 6. jūlijā.

40 2015. gada 28. jūnija likuma paskaidrojuma rakstā it īpaši ir uzsvērts, ka potenciāli problemātiskā situācija energoapgādes drošības jomā ir izklāstīta vairākos zinātniskajos pētījumos un ka, ņemot vērā ar *Doel 3* un *Tihange 2* atomelektrostaciju darbības atsākšanu saistīto lielo neskaidrību, paredzēto termoelektrostaciju slēgšanu 2015. gadā un faktu, ka aizrobežu jaudas integrēšana Beļģijas tīklā īsā laikā nav iespējama, Beļģijas valdība 2014. gada 18. decembrī nolēma pagarināt *Doel 1* un *Doel 2* atomelektrostaciju darbību par desmit gadiem ar nosacījumu, ka šo kodolreaktoru ekspluatācijas ilgums nevar pārsniegt 2025. gadu. Tajā ir norādīts, ka šī pagarināšana notiks saskaņā ar prasībām par drošuma atkārtotu izvērtēšanu reizi desmit gados, kas it īpaši ietver pasākumus, kuri ir paredzēti *Electrabel SA* izstrādātajā atomelektrostaciju ilgtermiņa ekspluatācijas plānā, kurā ir sīki aprakstīti saistībā ar divu atomelektrostaciju elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas darbības pagarināšanu veicamie pasākumi, tā dēvētais ““Long Term Operation” plāns” (turpmāk tekstā – “LTO plāns”), rīcības plāna par drošuma noturības testiem uzlabošana un nepieciešamie apstiprinājumi, ko piešķir *Agence fédérale de contrôle nucléaire* [Federālās kodolenerģijas kontroles aģentūra] (*AFCN*).

- 41 2003. gada 31. janvāra likuma 4. panta 1. punktā, redakcijā, kas izriet no 2015. gada 28. jūnija likuma, tagad ir noteikts:

“Atomelektrostacija *Doel 1* var no jauna ražot elektroenerģiju, sākot no [2015. gada 28. jūnija likuma] spēkā stāšanās. No 2025. gada 15. februāra tās darbība tiek pārtraukta un tā vairs nedrīkst ražot elektroenerģiju. Pārējās atomelektrostacijas, kuras rūpnieciski ražo elektroenerģiju, izmantojot kodoldegvielas kodoldališanos, pārtrauc darbību šādos datumos un tās, sākot no šiem datumiem, vairs nedrīkst ražot elektroenerģiju:

[..]

– *Doel 2*: 2025. gada 1. decembris.”

- 42 Turklāt 2003. gada 31. janvāra likuma 4. pants ar 2015. gada 28. jūnija likumu tika papildināts ar 3. punktu, kas ir izteikts šādi:

“Karalis ar Ministru padomē apspriestu dekrētu pagarina 1. pantā noteikto datumu attiecībā uz atomelektrostacijām *Doel 1* un *Doel 2* līdz 2016. gada 31. martam, ja 4/2. panta 3. punktā minētā vienošanās nav noslēgta vēlākais līdz 2015. gada 30. novembrim.”

- 43 Visbeidzot ar 2015. gada 28. jūnija likumu 2003. gada 31. janvāra likumā tika iekļauts 4/2. pants, kura redakcija ir šāda:

“§ 1. Atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* īpašnieks izmaksā federālajai valstij attiecībā uz *Doel 1* līdz 2025. gada 15. februārim un attiecībā uz *Doel 2* līdz 2025. gada 1. decembrim gada nodevu par elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas, izmantojot kodoldegvielas kodoldališanos, atļaujas termiņa pagarināšanu.

[..]

§ 3. Federālā valsts noslēdz vienošanos ar atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* īpašnieku, it īpaši lai:

1° precizētu 1. punktā minētās nodevas aprēķināšanas kārtību;

2° noteiktu katrai pusei atlīdzību vienošanās paredzēto saistību neievērošanas gadījumā.”

II. Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 44 Beļģijas Karalistē ir septiņi kodolreaktori: četri Flandrijas reģionā Dūlā [*Doel*] (*Doel 1*, *Doel 2*, *Doel 3* un *Doel 4*) un trīs Valonijas reģionā Tianžā [*Tihange*] (*Tihange 1*, *Tihange 2* un *Tihange 3*). Šajā spriedumā ikviens no kodolreaktoriem tiek apzīmēts kā atsevišķa atomelektrostacija.

- 45 Atomelektrostacijas *Doel 1* un *Doel 2* ir ekspluatācijā attiecīgi kopš 1975. gada 15. februāra un 1975. gada 1. decembra. Attiecībā uz tām 1974. gadā ar karaļa dekrētu uz neierobežotu laiku tika izdota vienota atļauja.

- 46 Ar 2003. gada 31. janvāra likumu tā sākotnējā redakcijā, pirmkārt, tika aizliegts būvēt un nodot ekspluatācijā jaunas atomelektrostacijas Beļģijā un, otrkārt, tika izstrādāts grafiks, kādā notiek pakāpeniska atteikšanās no kodolenerģijas, konkrētā datumā nolemjot pārtraukt elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas darbību visās atomelektrostacijās. Šajā ziņā tajā tika paredzēts, ka ekspluatācijas un elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas individuālo atļauju termiņš beigtos četrdesmit gadus pēc attiecīgās atomelektrostacijas nodošanas ekspluatācijā, tomēr saglabājot iespēju, ka karalis var veikt izmaiņas šajā grafikā, ja tiek apdraudēta valsts energoapgādes drošība.

- 47 Tomēr ar 2013. gada 18. decembra likumu, ar ko groza 2003. gada 31. janvāra likumu, atomelektrostacijas *Tihange 1*, kas tika nodota ekspluatācijā 1975. gada 1. oktobrī, elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas pārtraukšanas datums tika atlikts uz desmit gadiem. Šajā likumā ir paredzēts, ka atteikšanās no kodolenerģijas grafikā paredzētajā darbības pārtraukšanas datumā beigtos tikai elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas atļaujas termiņš un ka ekspluatācijas atļauja paliktu spēkā, kamēr tā tiek “pielāgota”. Tāpat ar šo likumu ir atcelta iespēja, ka karalis var grozīt atteikšanās no kodolenerģijas grafiku, kas bija noteikts ar 2003. gada 31. janvāra likumu.
- 48 2014. gada 18. decembrī Beļģijas valdība nolēma, ka elektroenerģijas ražošanas laikposms atomelektrostacijās *Doel 1* un *Doel 2* arī ir pagarināms par desmit gadiem.
- 49 2015. gada 13. februārī *Electrabel*, šo divu atomelektrostaciju īpašnieks un operators, paziņoja *AFCN* par atomelektrostacijas *Doel 1* darbības pārtraukšanu un tās elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas darbības pārtraukšanu 2015. gada 15. februārī pusnaktī atbilstoši ar 2003. gada 31. janvāra likumu noteiktajam grafikam. Tika precizēts, ka šis ziņojums būs “spēkā neesošs”, ja un tiklīdz stājas spēkā likums par pagarināšanu par desmit gadiem attiecībā uz šo atomelektrostaciju un ja ar to saistītie nosacījumi ir pieņemami *Electrabel*.
- 50 Ar 2015. gada 28. jūnija likumu no jauna tika grozīts valsts likumdevēja noteiktais atteikšanās no kodolenerģijas grafiks, atliekot uz desmit gadiem elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas atomelektrostacijās *Doel 1* un *Doel 2* pārtraukšanai noteikto termiņu. Šajā likumā tāpat bija paredzēts, ka atomelektrostacija *Doel 1* varētu atkal ražot elektroenerģiju.
- 51 Saskaņā ar šo likumu šīm abām atomelektrostacijām ir jāpārtrauc darbība un elektroenerģijas rūpnieciska ražošana 2025. gada 15. februārī attiecībā uz atomelektrostaciju *Doel 1* un 2025. gada 1. decembrī attiecībā uz atomelektrostaciju *Doel 2*.
- 52 No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka parlamentārieši minētā likuma pieņemšanas procedūrā bija rīkojuši vairākas uzklaušanās, tostarp *Organisme national des déchets radioactifs et des matières fissiles enrichies* [Radioaktīvo atkritumu un kodoldegvielas valsts aģentūras] direktora uzklaušanos, kurš norādīja, ka šo divu atomelektrostaciju elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas pagarināšana par desmit gadiem var radīt ekspluatācijas atkritumus 350 m³ apmērā.
- 53 2015. gada septembrī *AFCN* apstiprināja savu 2015. gada augustā pieņemto lēmumu par to, ka nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums operatora *LTO* plāna ietvaros paredzētajām izmaiņām.
- 54 Par šo lēmumu tika celta prasība *Conseil d'État* [Valsts padomē] (Beļģija).
- 55 Karaļa 2015. gada 27. septembra dekrētā tika precizēti atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* ekspluatācijas nosacījumi, paredzot, ka *Electrabel* būtu jāīsteno *LTO* plāns ne vēlāk kā līdz 2019. gada beigām. Arī par šo dekrētu tika celta prasība *Conseil d'État*.
- 56 2015. gada 30. novembrī *Electrabel* un *État belge* [Beļģijas valsts] parakstīja vienošanos, ar kuru paredzēts īstenot “atjaunotnes” ieguldījumu plānu aptuveni 700 miljonu EUR apmērā, lai pagarinātu 2015. gada 28. jūnija likumā paredzēto atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* ekspluatēšanas ilgumu (turpmāk tekstā – “2015. gada 30. novembra vienošanās dokuments”).
- 57 *Inter-Environnement Wallonie* un *Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen*, Beļģijas vides aizsardzības apvienības, cēla *Cour constitutionnelle* [Konstitucionālajā tiesā] (Beļģija) prasību par 2015. gada 28. jūnija likuma atcelšanu. Būtībā tās apgalvoja, ka šis likums ir ticis pieņemts, neievērojot iepriekšēja novērtējuma prasības, kas ir noteiktas gan *Espo* un *Orhūsas* konvencijās, gan *IVN*, *Dabisko dzīvotņu* un *Putnu aizsardzības* direktīvās.

58 Šādos apstākļos *Cour constitutionnelle* nolēma tiesvedību apturēt un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai [Espo konvencijas] 2. panta 1.–3. punkts, 6. un 7. punkts, 3. panta 8. punkts, 5. pants, 6. panta 1. punkts un I pielikuma 2. punkts ir jāinterpretē atbilstīgi precizējumiem, kas ieviesti ar Informatīvo dokumentu par Konvencijas piemērošanu ar kodolenerģiju saistītām darbībām [*Background note on the application of the Convention to nuclear energy-related activities*] un Ieteikumiem labai praksei saistībā ar [Espo konvencijas] piemērošanu ar kodolenerģiju saistītās darbībās [*Good Practice recommendations on the application of the Convention to nuclear energy-related activities*]?”
- 2) Vai [Espo konvencijas] 1. panta ix) punktu, kurā definēta “kompetenta institūcija”, var interpretēt kā tādu, ar kuru no minētās konvencijas tiek izslēgti tiesību akti, piemēram, [2015. gada 28. jūnija likums], ņemot vērā jo īpaši dažādos pētījumus un uzklauššanas, kas notikuši saistībā ar šā likuma pieņemšanu?
- 3) a) Vai [Espo konvencijas] 2.–6. pants ir jāinterpretē kā tādi, kuri piemērojami pirms tiesību akta pieņemšanas, piemēram, kā [2015. gada 28. jūnija likums], ar kura 2. pantu ir pārcelts atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* darbības pārtraukšanas un elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas pārtraukšanas datums?
b) Vai atbilde uz a) daļā uzdoto jautājumu atšķiras atkarībā no tā, vai tā attiecas uz spēkstaciju *Doel 1* vai *Doel 2*, ņemot vērā nepieciešamību pirmajai minētajai spēkstacijai pieņemt administratīvus aktus minētā 2015. gada 28. jūnija likuma izpildei?
c) Vai elektroenerģijas apgādes drošums valstī var būt apsvērumi sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ļauj atkāpties no [Espo konvencijas] 2.–6. panta piemērošanas vai atcelt šo piemērošanu?
- 4) Vai [Orhūsas konvencijas] 2. panta 2. punkts ir jāinterpretē kā tāds, ar kuru no minētās konvencijas piemērošanas jomas izslēdz tādus tiesību aktus kā [2015. gada 28. jūnija likums], ņemot vai neņemot vērā dažādos pētījumus un uzklauššanas, kas notikuši saistībā ar šā likuma pieņemšanu?
- 5) a) Vai, ņemot vērā it īpaši Māstrihtas ieteikumus par veidiem, kā veicināt efektīvu sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanas procesā vides jomā saistībā ar lēmumu vairākposmu pieņemšanas procesu, [Orhūsas konvencijas] 2. un 6. pants kopā ar tās I pielikuma 1. punktu ir jāinterpretē kā tādi, kuri iepriekš tiek piemēroti tāda tiesību akta pieņemšanai, kāds ir [2015. gada 28. jūnija likums], ar kura 2. pantu tiek pārcelts atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* darbības izbeigšanas un elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas izbeigšanas datums?
b) Vai atbilde uz a) daļā uzdoto jautājumu atšķiras atkarībā no tā, vai tā attiecas uz spēkstaciju *Doel 1* vai *Doel 2*, ņemot vērā nepieciešamību pirmajai minētajai spēkstacijai pieņemt administratīvus aktus minētā 2015. gada 28. jūnija likuma izpildei?
c) Vai elektroenerģijas apgādes drošums valstī var būt apsvērumi sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ļauj atkāpties no [Orhūsas konvencijas] 2. un 6. panta piemērošanas vai atcelt šo piemērošanu?
- 6) a) Vai [IVN] direktīvas 1. panta 2. punkts kopā ar II pielikuma 13. punkta a) apakšpunktu, kas attiecīgā gadījumā skatīti saistībā ar Espo un Orhūsas konvencijām, ir jāinterpretē kā tādi, kuri piemērojami atomelektrostacijas darbības pārtraukšanas un elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas izbeigšanas datuma pārcelšanai, ietverot – kā šajā gadījumā – ievērojamus ieguldījumus un drošības atjaunošanu atomelektrostacijās *Doel 1* un *Doel 2*?
b) Apstiprinošas atbildes gadījumā uz a) daļā uzdoto jautājumu – vai [IVN] direktīvas 2.–8. un 11. pants un I, II un III pielikums ir jāinterpretē kā tādi, kas piemērojami pirms tāda tiesību akta pieņemšanas, kāds ir [2015. gada 28. jūnija likums], ar kura 2. pantu tiek pārcelts atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* darbības pārtraukšanas un elektroenerģijas rūpnieciskās ražošanas pārtraukšanas datums?

- c) Vai atbilde uz a) un b) daļā uzdotajiem jautājumiem atšķiras atkarībā no tā, vai tā attiecas uz spēkstaciju *Doel 1* vai *Doel 2*, ņemot vērā nepieciešamību pirmajai minētajai spēkstacijai pieņemt administratīvus aktus minētā 2015. gada 28. jūnija likuma izpildei?
- d) Vai apstiprinošas atbildes gadījumā uz a) daļā uzdoto jautājumu [IVN] direktīvas 2. panta 4. punkts ir jāinterpretē kā tāds, ar kuru atomelektrostacijas darbības pārtraukšana ir atbrīvota no [IVN] direktīvas 2.–8. un 11. panta piemērošanas sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kuras saistītas ar elektroenerģijas apgādi valstī?
- 7) Vai jēdziens “īpašs tiesību akts” [IVN] direktīvas 1. panta 4. punkta izpratnē ir jāinterpretē kā tāds, ar kuru tāds tiesību akts, kāds ir [2015. gada 28. jūnija likums], ņemot vērā it īpaši dažādos pētījumus un uzklauššanas, kas notikuši saistībā ar apstrīdētā likuma pieņemšanu, ko varētu uzskatīt par tādiem, ar kuriem varētu sasniegt iepriekš minētās direktīvas mērķus, ir izslēdzams no minētās direktīvas piemērošanas jomas?
- 8) a) Vai [Dabisko dzīvotņu] direktīvas 6. pants kopā ar [Putnu aizsardzības] direktīvas 3. un 4. pantu, kas attiecīgā gadījumā skatīti saistībā ar [IVN] direktīvu un Espo un Orhūsas konvencijām, ir jāinterpretē kā tāds, kurš ir piemērojams atomelektrostacijas darbības pārtraukšanas un elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas izbeigšanas datuma pārcelšanai, ietverot – kā šajā gadījumā – ievērojamus ieguldījumus un drošības atjaunošanu atomelektrostacijās *Doel 1* un *Doel 2*?
- b) Vai apstiprinošas atbildes gadījumā uz a) daļā uzdoto jautājumu [Dabisko dzīvotņu] direktīvas 6. panta 3. punkts ir jāinterpretē kā tāds, kas piemērojams pirms tāda tiesību akta pieņemšanas, kāds ir [2015. gada 28. jūnija likums], ar kura 2. pantu tiek pārcelts atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* darbības pārtraukšanas un elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas pārtraukšanas datums?
- c) Vai atbilde uz a) un b) daļā uzdotajiem jautājumiem atšķiras atkarībā no tā, vai tā attiecas uz spēkstaciju *Doel 1* vai *Doel 2*, ņemot vērā nepieciešamību pirmajai minētajai spēkstacijai pieņemt administratīvus aktus minētā 2015. gada 28. jūnija likuma izpildei?
- d) Vai apstiprinošas atbildes gadījumā uz a) daļā uzdoto jautājumu [Dabisko dzīvotņu] direktīvas 6. panta 4. punkts ir jāinterpretē kā tāds, kas ļauj ar valsts elektroapgādes drošumu saistītus apsvērumus uzskatīt par sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm, it īpaši ņemot vērā dažādos pētījumus un uzklauššanas, kas notikuši saistībā ar iepriekš minētā 2015. gada 28. jūnija likuma pieņemšanu un varētu sasniegt minētās direktīvas mērķus?
- 9) Ja, par pamatu ņemot atbildes uz iepriekš minētajiem prejudiciālajiem jautājumiem, valsts tiesai būtu jāsecina, ka [2015. gada 28. jūnija] likumā nav ievērots viens no pienākumiem, kas izriet no iepriekš minētajām konvencijām vai direktīvām, valsts elektroapgādes drošumu neizvirzot par apsvērumu, kas saistīts ar sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm, kuras ļauj nepildīt šos pienākumus, vai valsts tiesa varētu saglabāt 2015. gada 28. jūnija likuma ietekmi, lai izvairītos no tiesiskās nenoteiktības un ļautu izpildīt pienākumu veikt ietekmes uz vidi novērtēšanu un sabiedrības dalības pienākumu, kas izriet no iepriekš minētajām konvencijām un direktīvām?”

III. Par prejudiciālajiem jautājumiem

A. Par sesto un septīto jautājumu attiecībā uz IVN direktīvu

1. Par sestā jautājuma a)–c) daļu

- ⁵⁹ Sestā jautājuma a)–c) daļā, kas ir jāizvērtē vispirms, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta pirmais ievilkums un 2. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas apturētā atomelektrostacijā darbības atsākšana gandrīz pēc desmit gadiem, tādējādi par desmit gadiem pagarinot valsts likumdevēja sākotnēji noteikto tās darbības

pārtraukšanas un ražošanas pārtraukšanas datumu, un darbojošās atomelektrostacijas darbības un elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas pārtraukšanai sākotnēji paredzētā termiņa atlikšana, ko arī uz desmit gadiem ir paredzējis šis pats likumdevējs, pasākumi, kas ietver attiecīgo atomelektrostaciju modernizācijas darbus, šīs direktīvas izpratnē ir projekts un attiecīgajā gadījumā, vai šiem pasākumiem un šiem darbiem ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums, pirms valsts likumdevējs ir noteicis šos pasākumus. Tāpat iesniedzējtiesa jautā, vai ir nozīme apstāklim, ka tajā apstrīdēto pasākumu īstenošanai attiecībā uz vienu no divām attiecīgajām atomelektrostacijām ir vajadzīga tāda turpmāku tiesību aktu pieņemšana kā jaunas individuālas atļaujas ražot elektroenerģiju rūpnieciskiem mērķiem piešķiršana.

60 Tā kā atbilstoši IVN direktīvas 1. apsvērumam ar to tiek kodificēta Direktīva 85/337, par pēdējo minēto direktīvu Tiesas sniegtā interpretācija attiecas arī uz IVN direktīvu, ciktāl to noteikumi ir identiski.

a) Par jēdzienu “projekts” IVN direktīvas izpratnē

61 Jāatgādina, ka jēdziena “projekts” definīcija, kas iekļauta IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā, atbilstoši tā pirmajam ievilkumam attiecas uz celtniecības darbu vai citu ierīkošanu vai programmu izpildi un atbilstoši tā otrajam ievilkumam – uz citu iejaukšanos dabiskajā apkārtnē un ainavā, to skaitā iejaukšanos, kas saistīta ar minerālo resursu ieguvu.

62 No Tiesas judikatūras izriet, ka jēdziens “projekts”, it īpaši ņemot vērā IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta pirmo ievilkumu, attiecas uz darbiem vai iejaukšanos, lai izmainītu teritorijas fizisko izskatu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 19. aprīlis, *Pro-Braine* u.c., C-121/11, EU:C:2012:225, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

63 Iesniedzējtiesas uzdotais jautājums ir par to, vai šī kvalifikācija attiecas uz pamatlietā aplūkotajiem pasākumiem, jo to īstenošanai ir nepieciešami ievērojami ieguldījumi un abu attiecīgo atomelektrostaciju modernizācijas darbi, kas tādēļ ir obligāti saistīti ar šo īstenošanu.

64 Proti, no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem izriet, ka pamatlietā aplūkotie pasākumi ietver liela mēroga darbu īstenošanu atomelektrostacijās *Doel 1* un *Doel 2* ar mērķi tās modernizēt un garantēt spēkā esošo drošības standartu ievērošanu, kā to apstiprina tiem paredzētais finansējums 700 miljonu EUR apmērā.

65 Iesniedzējtiesas skatījumā, 2015. gada 30. novembra vienošanās dokumentā ir paredzēts īstenot “atjaunotnes” ieguldījumu plānu, kurā ir teikts, ka šie darbi ir nepieciešami abu atomelektrostaciju ekspluatācijas ilguma pagarināšanai un tie ietver tostarp *LTO* plāna ietvaros *AFCN* apstiprinātus ieguldījumus iekārtu nomaiņai to novecošanas dēļ un citu iekārtu modernizācijai, kā arī izmaiņas, kas jāveic saskaņā ar ceturto periodisko drošuma pārskatu un drošuma noturības testiem, kas veikti pēc avārijas Fukušimā (Japāna).

66 Konkrēti, no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka šie darbi it īpaši attiecas uz atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* kupolu modernizāciju, izstrādātās degvielas uzglabāšanas rezervuāru atjaunošanu, jaunas sūkņu stacijas izveidošanu un pamatu pielāgošanu, lai šīs atomelektrostacijas tiktu labāk pasargātas no plūdiem. Šie pasākumi ietver ne tikai uzlabojumus attiecībā uz esošām struktūrām, bet arī trīs ēku būvniecību, no kurām divas ir paredzētas ventilācijas sistēmu izvietojumam un trešā – ugunsdrošības sistēmai. Šādi darbi Tiesas judikatūras izpratnē var ietekmēt attiecīgo teritoriju fizisko izskatu.

67 Būtu jāpiebilst, ka, lai gan ir tiesa, ka šie darbi ir minēti nevis 2015. gada 28. jūnija likumā, bet gan 2015. gada 30. novembra vienošanās dokumentā, tie tomēr ir cieši saistīti ar Beļģijas likumdevēja veiktajiem pasākumiem.

- 68 Par šiem pasākumiem tajos paredzētās enerģijas rūpnieciskas ražošanas darbības ilguma pagarināšanas apjoma dēļ nevar balsot, ja Beļģijas likumdevējs iepriekš nav bijis informēts par modernizācijas darbu būtību un tehnisko un finansiālo īstenojamību, kā arī to īstenošanai nepieciešamajiem ieguldījumiem. Turklāt 2015. gada 28. jūnija likuma pamatojumā un tā sagatavošanas dokumentos šie modernizācijas darbi un ieguldījumi ir tieši minēti.
- 69 Ir arī jānorāda, ka šo materiālo saikni starp iesniedzējtiesā apstrīdētajiem pasākumiem un iepriekšējā punktā minētajiem ieguldījumiem apstiprina tas, ka ar 2015. gada 28. jūnija likumu 2003. gada 31. janvāra likuma 4. pantā tika iekļauts 3. punkts, paredzot, ka ne vēlāk kā 2015. gada 30. novembrī, ja nebūtu noslēgta vienošanās starp atomelektrostaciju *Doel 1* un *Doel 2* īpašnieku un *État belge*, 2016. gada 31. martā karalis noteiktu šo atomelektrostaciju darbības pārtraukšanas termiņu.
- 70 Turklāt no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem tāpat izriet, ka šo divu atomelektrostaciju operatoram ir juridiskas saistības īstenot visus šos darbus līdz 2019. gada beigām.
- 71 Ņemot vērā visus šos dažādos aspektus, tādus pasākumus kā pamatlietā, lai novērtētu, vai šajā gadījumā ir runa par projektu IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta pirmā ievilkuma izpratnē, nevar mākslīgi nodalīt no darbiem, ar kuriem tie ir cieši saistīti. Līdz ar to ir jākonstatē, ka tādi pasākumi un modernizācijas darbi, kuri ar tiem ir cieši saistīti, neskarot faktu vērtējumus, kas ir jāveic iesniedzējtiesai, kopā ietilpst vienā un tajā pašā projektā šīs tiesību normas izpratnē.
- 72 Apstākļi, ka šo pasākumu īstenošanas priekšnoteikums attiecībā uz vienu no abām attiecīgajām atomelektrostacijām ir turpmāku tādu aktu pieņemšana kā jaunas individuālas atļaujas ražot elektroenerģiju rūpnieciskiem mērķiem piešķiršana, šo vērtējumu nevar mainīt.

b) Par ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamību

- 73 Vispirms ir jāatgādina, ka projektiem IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē pirms to apstiprināšanas ir jāveic to ietekmes uz vidi novērtējums atbilstoši šīs direktīvas 2. panta 1. punktam, ja tiem var būt būtiska ietekme uz vidi *inter alia* to rakstura, apjoma vai atrašanās vietas dēļ.
- 74 Turklāt atbilstoši IVN direktīvas 2. panta 1. punktam nav noteikts pienākums uz katru projektu, kam var būt būtiska ietekme uz vidi, attiecināt novērtējuma procedūru, kura paredzēta šajā direktīvā, bet ir noteikts, ka tā jāattiecinā tikai uz projektiem, kas minēti šīs direktīvas 4. pantā, kurā ir norāde uz tās I un II pielikumā uzskaitītajiem projektiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 17. marts, *Brussels Hoofdstedelijk Gewest u.c.*, C-275/09, EU:C:2011:154, 25. punkts).
- 75 Visbeidzot no IVN direktīvas 2. panta 1. punkta un 4. panta 1. punkta, tos aplūkojot kopā, izriet, ka projektiem, kas ietilpst šīs direktīvas I pielikumā, pēc būtības ir būtiskas ietekmes uz vidi risks, un ietekmes uz vidi novērtējums tiem ir obligāts (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2011. gada 24. novembris, Komisija/Spānija, C-404/09, EU:C:2011:768, 74. punkts, kā arī 2015. gada 11. februāris, *Marktgemeinde Straßwalchen u.c.*, C-531/13, EU:C:2015:79, 20. punkts).

1) Par IVN direktīvas I un II pielikumu piemērošanu

- 76 IVN direktīvas I pielikuma 2. punkta b) apakšpunktā to projektu vidū, kas atbilstoši šīs direktīvas 4. panta 1. punktam tiek pakļauti novērtējumam saskaņā ar minētās direktīvas 5.–10. pantu, ir minētas atomelektrostacijas un citi kodolreaktori, ietverot to izjaukšanu vai to ekspluatācijas pārtraukšanu.
- 77 Līdz ar to ir jāizvērtē, vai tādi pasākumi kā pamatlietā līdz ar darbiem, kas ir cieši saistīti ar tiem, var ietilpt IVN direktīvas I pielikuma 24. punktā, kurā ir atsauce uz “vis[ām] šajā pielikumā uzskaitīto projektu izmaiņ[ām] vai paplašināšan[u], ja šīs izmaiņas vai paplašinājums pats atbilst robežvērtībām, ja tādas ir noteiktas šajā pielikumā”, vai šīs direktīvas II pielikuma 13. panta a) punktā, kurā ir atsauce

uz “jebkād[ām] izmaiņ[ām] vai papildinājumi[em] projektos, kas uzskaitīti I vai šajā pielikumā, kas jau ir apstiprināti, paveikti vai ir veikšanas procesā un kam var būt būtiska negatīva ietekme uz vidi (projekta izmaiņas vai paplašinājums, kas nav ietverts I pielikumā)”.

- 78 Attiecībā uz IVN direktīvas I pielikuma 24. punktu no tā teksta un sistēmas izriet, ka tas attiecas uz izmaiņām vai papildinājumiem projektā, kuriem it īpaši to veida vai apjoma dēļ ietekmes uz vidi novērtējuma ziņā ir pašam projektam līdzīgi riski.
- 79 Ir jāuzskata, ka pamatlietā aplūkotajiem pasākumiem, kuru mērķis ir pagarināt uz ievērojamu laikposmu – desmit gadiem – elektroenerģijas ražošanas rūpnieciskiem mērķiem atļauju termiņu divās attiecīgajās atomelektrostacijās, kas pirms tam ar 2003. gada 31. janvāra likumu bija noteikts uz četrdesmit gadiem, un kurus papildina būtiski atjaunošanas darbi, kas kļuvuši nepieciešami šo atomelektrostaciju nolietojuma dēļ un tāpēc, ka ir pienākums tos saskaņot ar drošības standartiem, ietekmes uz vidi novērtējuma ziņā ir tāds apjoms, kas ir salīdzināms ar minēto atomelektrostaciju sākotnējo nodošanu ekspluatācijā.
- 80 Tādējādi ir jāuzskata, ka šie pasākumi un darbi ietilpst IVN direktīvas I pielikuma 24. punktā. Šādam projektam pēc būtības ir būtiskas ietekmes uz vidi risks šīs direktīvas 2. panta 1. punkta izpratnē un tā ietekmes uz vidi novērtējums ir obligāts atbilstoši minētās direktīvas 4. panta 1. punktam.
- 81 Turklāt, tā kā atomelektrostacijas *Doel 1* un *Doel 2* atrodas netālu no Beļģijas Karalistes robežas ar Nīderlandes Karalisti, nevar apstrīdēt, ka šādam projektam var būt būtiska ietekme uz vidi arī šajā pēdējā minētajā dalībvalstī šīs pašas direktīvas 7. panta 1. punkta izpratnē.

2) Par brīdi, kurā ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums

- 82 IVN direktīvas 2. panta 1. punktā ir precizēts, ka tajā noteiktais ietekmes uz vidi novērtējums ir jāveic, “pirms tiek dota attīstības piekrišana”.
- 83 Kā Tiesa jau ir uzsvērusi, to, ka šāds novērtējums tiek veikts iepriekš, pamato nepieciešamība, ka lēmuma pieņemšanas procesā kompetentā iestāde ņem vērā, cik vien iespējams, visu plānošanas un lēmuma pieņemšanas tehnisko procesu ietekmi uz vidi, lai jau uzreiz izvairītos no piesārņojuma vai traucējumu rašanās, nevis vēlāk apkarotu to sekas (spriedums, 2018. gada 31. maijs, Komisija/Polija, C-526/16, EU:C:2018:356, 75. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 84 Tāpat ir jānorāda, ka IVN direktīvas 1. panta 2. punkta c) apakšpunktā jēdziens “attīstības piekrišana” ir definēts kā kompetentās iestādes vai iestāžu lēmums, kurš piešķir attīstītājam tiesības turpināt projektu, kas, pamatojoties uz piemērojamo valsts tiesisko regulējumu, principā ir jānosaka iesniedzējtiesai.
- 85 Turklāt, ja valsts tiesībās ir paredzēts, ka atļaujas izsniegšanas procedūra norit vairākos posmos, ietekmes uz vidi novērtējums projektam principā ir jāveic, līdzko ir iespējams identificēt un izvērtēt, kādu ietekmi šis projekts atstātu uz vidi (spriedumi, 2004. gada 7. janvāris, *Wells*, C-201/02, EU:C:2004:12, 52. punkts, kā arī 2008. gada 28. februāris, *Abraham* u.c., C-2/07, EU:C:2008:133, 26. punkts).
- 86 Tādējādi, līdzko vienā no posmiem pieņem galveno lēmumu, bet otrā īstenošanas lēmumu, ar kuru nevar pārsniegt galvenajā lēmumā noteikto kritēriju robežas, projekta varbūtējā ietekme uz vidi ir jākonstatē un jāizvērtē galvenā lēmuma pieņemšanas procedūras laikā. Tikai tad, ja šo ietekmi var konstatēt vienīgi īstenošanas lēmuma pieņemšanas laikā, ietekmes uz vidi novērtējums būtu jāveic šīs pēdējās procedūras laikā (spriedumi, 2004. gada 7. janvāris, *Wells*, C-201/02, EU:C:2004:12, 52. punkts, kā arī 2008. gada 28. februāris *Abraham* u.c., C-2/07, EU:C:2008:133, 26. punkts).

- 87 Šajā lietā, lai arī iesniedzējtiesai, pamatojoties uz piemērojamo valsts tiesisko regulējumu, ir jānosaka, vai 2015. gada 28. jūnija likums nozīmē attīstības piekrišanu IVN direktīvas 1. panta 2. punkta c) apakšpunkta izpratnē, pagaidām ir jākonstatē, ka šajā likumā precīzi un bez nosacījumiem ir paredzēta, pirmkārt, elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas apturētā atomelektrostacijā darbības atsākšana gandrīz pēc desmit gadiem, tādējādi par desmit gadiem pagarinot valsts likumdevēja sākotnēji noteikto tās darbības pārtraukšanas un ražošanas pārtraukšanas datumu, un, otrkārt, darbojošās atomelektrostācijas darbības ražošanas pārtraukšanai valsts likumdevēja sākotnēji paredzētā termiņa atlikšana arī uz desmit gadiem.
- 88 No minētā izriet, ka, lai gan šo pasākumu īstenošanai sarežģītā un kontrolētā procedūrā ir jāpieņem turpmākie tiesību akti, kuru mērķis ir tostarp nodrošināt, lai tiek ievēroti drošuma un drošības standarti, kurus piemēro šai elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas kodolreaktorā darbībai, un minētajiem pasākumiem, kā izriet no 2015. gada 28. jūnija likuma pamatojuma, it īpaši ir nepieciešama AFCN iepriekšēja apstiprināšana, tomēr šie pasākumi, tiklīdz tos ir pieņēmis valsts likumdevējs, nosaka būtiskās projekta iezīmes un *a priori* vairs nevar tikt apspriesti vai apšaubīti.
- 89 Attiecībā uz apstākli, ka šī projekta īstenošanai attiecībā uz vienu no abām attiecīgajām atomelektrostacijām ir nepieciešama jaunas individuālas atļaujas ražot elektroenerģiju rūpnieciskiem mērķiem piešķiršana, ar to nav attaisnojams tas, ka tā ietekmes uz vidi novērtējums tiek veikts tikai pēc šī likuma pieņemšanas. Turklāt ir jānorāda, ka atbilstoši iesniedzējtiesas nolēmumā sniegtajai informācijai par radioaktīvo atkritumu papildu apjomu, ko varētu radīt pamatlietā aplūkotie pasākumi, proti, 350 m³, Beļģijas parlaments tika informēts pirms šīs pieņemšanas.
- 90 Vēl, kā ir konstatēts šī sprieduma 63.–71. punktā, pamatlietā aplūkotie pasākumi kopā ar modernizācijas darbiem, kas ar tiem ir cieši saistīti, ir projekts IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta pirmā ievilkuma izpratnē.
- 91 Šajā kontekstā pirmajā mirklī šķiet, ka 2015. gada 28. jūnija likums nozīmē atļauju šīs direktīvas 1. panta 2. punkta c) apakšpunkta izpratnē vai ka vismaz tas ir attiecīgā projekta atļaujas piešķiršanas procedūras pirmais posms attiecībā uz tā būtiskajām iezīmēm.
- 92 Ietekmes uz vidi novērtējums būtu jāveic arī darbiem, kas ir cieši saistīti ar pamatlietā aplūkotajiem pasākumiem, ja gan šie darbi, gan to varbūtējā ietekme uz vidi būtu pietiekami identificējami šajā atļaujas piešķiršanas procedūras posmā, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai. Šajā ziņā, kā jau ir uzsvērts šī sprieduma 68. punktā, no iesniedzējtiesas nolēmuma, izriet, ka gan ar 2015. gada 28. jūnija likumā noteiktajiem pasākumiem saistīto darbu veids, gan vērtība arī bija zināmi Beļģijas parlamentam pirms šī likuma pieņemšanas.
- 93 Turklāt, tā kā pamatlietā aplūkotajam projektam var būt būtiska ietekme uz vidi citā dalībvalstī, ir jākonstatē, ka tam ir jāveic arī pārrobežu ietekmes novērtējuma procedūra atbilstoši IVN direktīvas 7. pantam.
- 94 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, uz sestā jautājuma a)–c) daļu ir jāatbild, ka IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta pirmais ievilkums, 2. panta 1. punkts un 4. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas apturētā atomelektrostacijā darbības atsākšana gandrīz pēc desmit gadiem, tādējādi par desmit gadiem pagarinot valsts likumdevēja sākotnēji noteikto tās darbības pārtraukšanas un ražošanas pārtraukšanas datumu, un darbojošās atomelektrostācijas darbības un elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas pārtraukšanai sākotnēji paredzētā termiņa atlikšana, ko arī uz desmit gadiem ir paredzējis šis pats likumdevējs, pasākumi, kas ietver attiecīgo atomelektrostaciju modernizācijas darbus, kuri var ietekmēt teritoriju fizisko izskatu, šīs direktīvas izpratnē ir “projekts”, kuram, neskarot pārbaudes, kas ir jāveic iesniedzējtiesai, principā ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums pirms šo pasākumu pieņemšanas. Apstāklis, ka šo pasākumu īstenošana ir saistīta ar tādiem turpmākiem tiesību aktiem kā jaunas individuālas atļaujas piešķiršana vienai no attiecīgajām atomelektrostacijām ražot elektroenerģiju rūpnieciskiem mērķiem, šajā ziņā nav

noteicošais. Darbiem, kas ir cieši saistīti ar šiem pasākumiem, būtu jāveic šāds novērtējums pirms šo pašu pasākumu pieņemšanas, ja to veids un varbūtējā ietekme uz vidi šajā posmā ir pietiekami identificējami, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

2. Par sestā jautājuma d) daļu

- 95 Sestā jautājuma d) daļā iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai IVN direktīvas 2. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds projekts kā pamatlietā var tikt atbrīvots no ietekmes uz vidi novērtējuma tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar elektroapgādes drošību attiecīgajā dalībvalstī.
- 96 Saskaņā ar IVN direktīvas 2. panta 4. punkta pirmo daļu dalībvalstis izņēmuma gadījumos var atbrīvot konkrētu projektu no šīs direktīvas noteikumu izpildes pilnībā vai daļēji, tomēr neskarot minētās direktīvas 7. pantu par pienākumiem, kas ir uzlikti tai dalībvalstij, kuras teritorijā paredzēts īstenot projektu, kam var būt būtiska ietekme uz vidi citā dalībvalstī.
- 97 Lai gan nevar izslēgt, ka nepieciešamība nodrošināt elektroapgādes drošību dalībvalstī varētu būt izņēmuma gadījums IVN direktīvas 2. panta 4. punkta pirmās daļas izpratnē, kas var pamatot projekta atbrīvošanu no ietekmes uz vidi novērtējuma, ir jāatgādina, ka ar šīs direktīvas 2. panta 4. punkta otrās daļas a)–c) punktu dalībvalstīm, kas ir iecerējušas izmantot šo izņēmumu, tiek uzlikti īpaši pienākumi.
- 98 Šādā gadījumā attiecīgajām dalībvalstīm ir jāapsver, vai būtu vajadzīgs cita veida novērtējums, attiecīgajai sabiedrības daļai jādara zināma informācija, kas iegūta šajā cita veida novērtējumā, jāinformē Komisija, pirms tiek dota piekrišana, par iemesliem, kas attaisno atbrīvojuma piešķiršanu, un jānodrošina tā ar informāciju, kas attiecīgos gadījumos darīta zināma tās pilsoņiem.
- 99 Kā secinājumu 150. punktā ir norādījusi ģenerāladvokāte, šie pienākumi nav tikai formalitātes, bet gan nosacījumi, kuru mērķis ir pēc iespējas nodrošināt IVN direktīvas mērķu ievērošanu.
- 100 Šajā gadījumā, lai arī iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai Beļģijas Karaliste izpilda minētos pienākumus, pagaidām ir jākonstatē, ka Komisija rakstveida apsvērumos ir norādījusi, ka šī dalībvalsts to nebija informējusi par minētā izņēmuma īstenošanu.
- 101 Būtu jāpiebilst, ka ar IVN direktīvas 2. panta 4. punktu projekta atbrīvošana no ietekmes uz vidi novērtējuma ir atļauta tikai tad, ja attiecīgā dalībvalsts var pierādīt, ka tās norādītais elektroapgādes drošības risks ir pamatoti iespējams un ka šis projekts ir tik steidzams, ka šāda novērtējuma neveikšana ir attaisnojama. Turklāt, kā ir norādīts šī sprieduma 96. punktā, šāds izņēmums, neskarot šīs direktīvas 7. pantu, attiecas uz to projektu novērtējumu, kuriem ir pārrobežu ietekme.
- 102 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz sestā jautājuma d) daļu ir jāatbild, ka IVN direktīvas 2. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to dalībvalstij ir atļauts atbrīvot tādu projektu kā pamatlietā no ietekmes uz vidi novērtējuma, lai nodrošinātu savu elektroapgādes drošību, tikai tad, ja šī dalībvalsts pierāda, ka šīs elektroapgādes drošības risks ir pamatoti iespējams un ka attiecīgais projekts ir tik steidzams, ka šāda novērtējuma neveikšana ir attaisnojama, ja šīs direktīvas 2. panta 4. punkta otrās daļas a)–c) punktā paredzētie pienākumi ir izpildīti. Šāda izņēmuma iespēja tomēr neskar pienākumus, kas ir uzlikti attiecīgajai dalībvalstij atbilstoši minētās direktīvas 7. pantam.

3. Par septīto jautājumu

- 103 Uzdodot septīto jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai IVN direktīvas 1. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā šīs normas izpratnē ir īpašs valsts tiesību akts, kas saskaņā ar to ir izslēgts no šīs direktīvas piemērošanas jomas.

- 104 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka IVN direktīvas 1. panta 4. punktā, ar kuru ir pārņemts Direktīvas 85/337 1. panta 5. punkta saturs, projekta izslēgšana no IVN direktīvas piemērošanas jomas ir pakļauta divu nosacījumu izpildei.
- 105 Pirmais nosacījums paredz, ka projekts ir jāpieņem ar īpašu valsts tiesību aktu, kuram ir tādas pašas iezīmes kā atļaujai. Ar šo tiesību aktu it īpaši attīstītājam ir jāpiešķir tiesības īstenot projektu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 16. februāris, *Solvay* u.c., C-182/10, EU:C:2012:82, 32. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 106 Turklāt projektam ir jābūt sīki izklāstītam, proti, pietiekami precīzam un galīgam, līdz ar to tiesību aktā, ar kuru šis projekts ir pieņemts, tāpat kā atļaujā ir jābūt norādītiem visiem likumdevēja vēra ņemtajiem projekta elementiem, kuriem ir nozīme ietekmes uz vidi novērtējumā. Tiesību aktā ir jābūt apliecinājumam, ka saistībā ar attiecīgo projektu ir sasniegti IVN direktīvas mērķi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 16. februāris, *Solvay* u.c., C-182/10, EU:C:2012:82, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 107 No tā izriet, ka tiesību akts nevar tikt uzskatīts par tādu, ar kuru tiek pieņemts sīki izklāstīts projekts IVN direktīvas 1. panta 4. punkta nozīmē, ja tajā nav norādīti elementi, kas vajadzīgi, lai novērtētu šī projekta ietekmi uz vidi, vai ja saistībā ar to ir jāpieņem citi akti, kas attīstītājam sniedz tiesības īstenot projektu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 16. februāris, *Solvay* u.c., C-182/10, EU:C:2012:82, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 108 Otrais nosacījums, kas ir paredzēts IVN direktīvas 1. panta 4. punktā, ir saistīts ar prasību, lai šīs direktīvas mērķi, tostarp darīt pieejamu informāciju, būtu sasniegti likumdošanas procesā. No minētās direktīvas 2. panta 1. punkta izriet, ka šīs direktīvas galvenais mērķis ir garantēt, lai attiecībā uz projektiem, kam varētu būt būtiska ietekme uz vidi, it īpaši to rakstura, apjoma vai atrašanās vietas dēļ, pirms tiek dota piekrišana, tiktu veikts novērtējums attiecībā uz to ietekmi uz vidi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 16. februāris, *Solvay* u.c., C-182/10, EU:C:2012:82, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 109 Tādējādi projekta pieņemšanas brīdī likumdevēja rīcībā ir jābūt pietiekamai informācijai. Šajā ziņā no IVN direktīvas 5. panta 3. punkta izriet, ka informācijā, kas attīstītājam jāiesniedz, iekļauj vismaz projekta aprakstu, kas satur informāciju par tā norises vietu, tā dizainu un apjomu, to pasākumu aprakstu, kas paredzēti, lai nepieļautu un samazinātu un, ja iespējams, kompensētu būtisku negatīvu ietekmi, datus, kas ir vajadzīgi, lai noteiktu un novērtētu galveno ietekmi uz vidi, kāda var būt projektam, īsu to galveno alternatīvu aprakstu, kuras ir izpētījis attīstītājs, un šīs izvēles galvenā iemesla norādījumu, ņemot vērā ietekmi uz vidi, kā arī šīs dažādās informācijas netehnisku kopsavilkumu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2011. gada 18. oktobris, *Boxus* u.c., no C-128/09 līdz C-131/09, C-134/09 un C-135/09, EU:C:2011:667, 43. punkts, kā arī 2012. gada 16. februāris, *Solvay* u.c., C-182/10, EU:C:2012:82, 37. punkts).
- 110 Šajā gadījumā iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai šie nosacījumi ir izpildīti, ņemot vērā gan pieņemtā tiesību akta saturu, gan visu likumdošanas procesu, kādā šis tiesību akts ir pieņemts, un it īpaši sagatavošanas darbus un parlamentārās debates (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2011. gada 18. oktobris, *Boxus* u.c., no C-128/09 līdz C-131/09, C-134/09 un C-135/09, EU:C:2011:667, 47. punkts, kā arī 2012. gada 16. februāris, *Solvay* u.c., C-182/10, EU:C:2012:82, 41. punkts).
- 111 Tomēr, ņemot vērā informāciju, ko saņēmusi Tiesa, šķiet, ka tā tas nav bijis.
- 112 Lai gan iesniedzējtiesa norāda, ka pirms 2015. gada 28. jūnija likuma pieņemšanas ir bijuši pētījumi un notikusi uzklaušanās, no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem neizriet, ka valsts likumdevējs būtu ieguvis šī sprieduma 109. punktā norādīto informāciju gan par pamatlietā aplūkotajiem pasākumiem, gan par darbiem, kas cieši saistīti ar šiem pasākumiem, attiecībā uz kuriem saistībā ar atbildi uz sestā jautājuma a)–c) daļu tika uzskatīts, ka tie kopā ir viens un tas pats projekts.

- 113 Turklāt, kā izriet it īpaši no šī sprieduma 91. punkta, tāds likums kā 2015. gada 28. jūnija likums varētu būt tikai pamatlietā aplūkotā projekta atļaujas piešķiršanas procedūras pirmais posms attiecībā uz tajā paredzētajiem darbiem, jo tas neatbilst arī vienam no nosacījumiem, kas nepieciešami, lai ar to saistītais projekts būtu izslēgts no IVN direktīvas piemērošanas jomas atbilstoši 1. panta 4. punktam, proti, sikam izklāstam jābūt pieņemtam ar īpašu valsts tiesību aktu.
- 114 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz septīto jautājumu ir jāatbild, ka IVN direktīvas 1. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādi valsts tiesību akti kā pamatlietā šīs normas izpratnē nav īpašs valsts tiesību akts, kas saskaņā ar to ir izslēgts no šīs direktīvas piemērošanas jomas.

B. Par astoto jautājumu attiecībā uz Dabisko dzīvotņu direktīvu

1. Par astotā jautājuma a)–c) daļu

- 115 Astotā jautājuma a)–c) daļā iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkts, to aplūkojot kopsakarā ar Putnu aizsardzības direktīvas 3. un 4. pantu un attiecīgajā gadījumā to skatot kopā ar IVN direktīvu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tādi pasākumi kā pamatlietā, ņemot vērā tajos paredzētos modernizācijas darbus un saskaņošanu ar spēkā esošajiem drošības standartiem, ir novērtējams plāns vai projekts saskaņā ar minētā 6. panta 3. punktu un vai attiecīgajā gadījumā šis novērtējums ir jāveic, pirms likumdevējs tos pieņem. Tāpat iesniedzējtiesa jautā, vai šajā ziņā ir jānošķir, vai šie pasākumi attiecas uz vienu vai otru pamatlietā aplūkoto atomelektrostaciju, ņemot vērā nepieciešamību attiecībā uz vienu no tām vēlāk pieņemt tādas īstenošanas tiesību aktus kā jaunas individuālas atļaujas ražot elektroenerģiju rūpnieciskiem mērķiem piešķiršana.

a) Ievada apsvērumi

- 116 Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. pantā dalībvalstīm ir noteikts īpašu pienākumu un procedūru kopums, kuru mērķis atbilstoši tās 2. panta 2. punktam ir nodrošināt, ka tiek saglabāts vai attiecīgā gadījumā atjaunots labvēlīgs Kopienā nozīmīgo dabisko dzīvotņu un savvaļas faunas un floras sugu aizsardzības statuss, lai sasniegtu vispārīgāku šajā pašā direktīvā izvirzīto mērķi nodrošināt augstu vides aizsardzības līmeni attiecībā uz atbilstoši tai aizsargātajām teritorijām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 106. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 117 Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā ir paredzēta procedūra, lai ar iepriekšējas kontroles palīdzību nodrošinātu, ka visus plānus vai projektus, kas nav tieši saistīti ar konkrēto teritoriju vai nav vajadzīgi tās apsaimniekošanai, bet kas varētu būtiski ietekmēt minēto teritoriju, varētu apstiprināt tikai tad, ja netiks izjaukta attiecīgās teritorijas viengabalainība (spriedumi, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 108. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2018. gada 25. jūlijs, *Grace un Sweetman*, C-164/17, EU:C:2018:593, 38. punkts).
- 118 Šī paša 6. panta 3. punktā tiek nošķirti tajā paredzētās novērtējuma procedūras divi posmi.
- 119 Pirmajā posmā, kas ir minēts šīs pašas tiesību normas pirmajā teikumā, ir paredzēts pienākums dalībvalstīm veikt atbilstošu plāna vai projekta ietekmes uz aizsargātu teritoriju novērtējumu, ja pastāv iespējama, ka šis plāns vai projekts šo teritoriju būtiski ietekmēs. Otrajā posmā, kas ir minēts tās otrajā teikumā un kas tiek īstenots pēc minētā atbilstošā novērtējuma veikšanas, atļaujas izsniegšana šādam plānam vai projektam tiek ierobežota ar nosacījumu, ka ar to nedrīkst tikt apdraudēta attiecīgās teritorijas viengabalainība, izņemot gadījumu, kad ir jāpiemēro šī 6. panta 4. punkta noteikumi (spriedums, 2018. gada 25. jūlijs, *Grace un Sweetman*, C-164/17, EU:C:2018:593, 32. punkts).

- 120 Turklāt plānu vai projektu ietekmes attiecīgs novērtējums nozīmē, ka, pirms tiek dota piekrišana, ņemot vērā šajā jomā pieejamās labākās zinātnes atziņas, ir jāapzina visi plāna vai projekta aspekti, kas atsevišķi vai kopā ar citiem plāniem vai projektiem var ietekmēt aizsargājamās teritorijas aizsardzības mērķus. Kompetentās valsts iestādes dod piekrišanu darbības veikšanai tikai ar nosacījumu, ka tās ir pārliecinājušās, ka šī darbība nekaitēs šīs teritorijas viengabalainībai. Tas tā ir tad, ja, no zinātnes viedokļa raugoties, nav nekādu pamatotu šaubu par šādu seku neesamību (spriedums, 2018. gada 7. novembris, *Holohan* u.c., C-461/17, EU:C:2018:883, 33. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 121 Jānorāda arī tas, ka saistībā ar teritorijām, kas ir klasificētas kā īpaši aizsargājamās teritorijas, no Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta izrietošie pienākumi atbilstoši šīs direktīvas 7. pantam aizstāj no Putnu aizsardzības direktīvas 4. panta 4. punkta pirmā teikuma izrietošos pienākumus no klasifikācijas datuma atbilstoši šai direktīvai, ja pēdējais minētais datums ir pēc Dabisko dzīvotņu direktīvas piemērošanas datuma (spriedumi, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 109. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2018. gada 25. jūlijs, *Grace* un *Sweetman*, C-164/17, EU:C:2018:593, 27. punkts).

b) Par jēdzienu “projekts” Dabisko dzīvotņu direktīvas izpratnē

- 122 Tā kā Dabisko dzīvotņu direktīvā jēdziens “projekts” tās 6. panta 3. punkta izpratnē nav definēts, vispirms ir jāņem vērā jēdziens “projekts” IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2004. gada 7. septembris, *Waddenvereniging* un *Vogelbeschermingsvereniging*, C-127/02, EU:C:2004:482, 23., 24. un 26. punkts; 2010. gada 14. janvāris, *Stadt Papenburg*, C-226/08, EU:C:2010:10, 38. punkts; 2014. gada 17. jūlijs, Komisija/Grieķija, C-600/12, nav publicēts, EU:C:2014:2086, 75. punkts, kā arī 2018. gada 7. novembris, *Coöperatie Mobilisation for the Environment* u.c., C-293/17 un C-294/17, EU:C:2018:882, 60. punkts).
- 123 Turklāt Tiesa jau ir nospriedusi – ja uz darbību attiecas IVN direktīvas darbības joma, uz to vēl jo vairāk ir jāattiecinā Dabisko dzīvotņu direktīva (spriedums, 2018. gada 7. novembris, *Coöperatie Mobilisation for the Environment* u.c., C-293/17 un C-294/17, EU:C:2018:882, 65. punkts).
- 124 No minētā izriet – ja darbību uzskata par projektu IVN direktīvas izpratnē, tad tā, iespējams, ir projekts arī Dabisko dzīvotņu direktīvas izpratnē (spriedums, 2018. gada 7. novembris, *Coöperatie Mobilisation for the Environment* u.c., C-293/17 un C-294/17, EU:C:2018:882, 66. punkts).
- 125 Ņemot vērā uz sestā jautājuma a)–c) daļu sniegto atbildi, ir jāuzskata, ka tādi pasākumi kā pamatlieta kopā ar darbiem, kas ar tiem ir cieši saistīti, ir projekts Dabisko dzīvotņu direktīvas izpratnē.
- 126 Turpinot nav strīda par to, ka pamatlietā aplūkotais projekts nav saistīts ar aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu vai nav nepieciešams tai.
- 127 Visbeidzot ir jāatgādina, ka tas, ka pirms Dabisko dzīvotņu direktīvas stāšanās spēkā saskaņā ar valsts tiesību aktiem tika atļauta atkārtota darbība, pats par sevi nerada šķērslī tam, ka šādu darbību katras turpmākās iejaukšanās ietvaros var uzskatīt par atsevišķu projektu šīs direktīvas izpratnē, riskējot pastāvīgi izslēgt šo darbību no jebkādas iepriekšējas tās ietekmes uz attiecīgo teritoriju novērtēšanas (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2010. gada 14. janvāris, *Stadt Papenburg*, C-226/08, EU:C:2010:10, 41. punkts, kā arī 2018. gada 7. novembris, *Coöperatie Mobilisation for the Environment* u.c., C-293/17 un C-294/17, EU:C:2018:882, 77. punkts).
- 128 Šim nolūkam vispirms ir jānovērtē, vai, ņemot vērā to atkārtoto, izpildes raksturu vai nosacījumus, dažas darbības ir jāuzskata par vienotu darbību un var tikt uzskatītas par vienu un to pašu projektu Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2010. gada 14. janvāris, *Stadt Papenburg*, C-226/08, EU:C:2010:10, 47. punkts, kā arī 2018. gada 7. novembris, *Coöperatie Mobilisation for the Environment* u.c., C-293/17 un C-294/17, EU:C:2018:882, 78. punkts).

- 129 Tas tā nebūtu, ja darbība netiek turpināta un nav identiska, it īpaši attiecībā uz to vietām un izpildes nosacījumiem (spriedums, 2018. gada 7. novembris, *Coöperatie Mobilisation for the Environment u.c.*, C-293/17 un C-294/17, EU:C:2018:882, 83. punkts).
- 130 Šajā gadījumā, ja elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas darbība atomelektrostacijās *Doel 1* un *Doel 2* bija atļauta uz nenoteiktu laiku pirms Dabisko dzīvotņu direktīvas stāšanās spēkā, ar 2003. gada 31. janvāra likumu šis darbības laikposms tomēr tika noteikts uz 40 gadiem, proti, līdz 2015. gada 15. februārim attiecībā uz atomelektrostaciju *Doel 1* un līdz 2015. gada 1. decembrim attiecībā uz atomelektrostaciju *Doel 2*. Kā norāda iesniedzējtiesa, ar pamatlietā aplūkotojā pasākumiem šī legislatīvā izvēle ir grozīta, tādēļ arī bija nepieciešama vienas no šīm abām atomelektrostacijām darbības atsākšana.
- 131 Tāpat nav strīda par to, ka, īstenojot šos pasākumus, šo abu atomelektrostaciju elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas darbība netiks īstenota ar identiskiem izpildes nosacījumiem, kādi bija sākotnējā atļaujā, kaut vai tikai tādēļ, ka ir jaunas zinātniskās atziņas un jauni piemērojamie drošības standarti, no kuriem pēdējie minētie, kā ir atgādināts šī sprieduma 64.–66. punktā, pamato liela apjoma modernizācijas darbu veikšanu. Turklāt no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka ražošanas atļauja tika piešķirta minēto atomelektrostaciju operatoram pēc Dabisko dzīvotņu direktīvas spēkā stāšanās, kad tika palielināta to jauda.
- 132 No minētā izriet, ka tādi pasākumi kā pamatlietā kopā ar darbiem, kas ir ar tiem cieši saistīti, ir atsevišķs projekts, uz kuru attiecas Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā paredzētie novērtējuma noteikumi.
- 133 Tam, ka kompetentā valsts iestāde, apstiprinot attiecīgo plānu vai projektu, ir rīkojusies kā likumdevējs, nav nekādas ietekmes. Pretēji tam, kas ir paredzēts IVN direktīvā, nevar atkāpties no Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā paredzētā novērtējuma tāpēc, ka iestāde, kuras kompetencē ir atļaujas piešķiršana attiecīgajam projektam, ir likumdevējs (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 16. februāris, *Solvay u.c.*, C-182/10, EU:C:2012:82, 69. punkts).

c) Par risku, ka aizsargājamā teritorija tiks būtiski ietekmēta

- 134 No Tiesas judikatūras izriet, ka prasība veikt atbilstošu plāna vai projekta novērtējumu, kas ir paredzēta Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā, ir pakļauta nosacījumam, ka pastāv iespēja vai risks, ka tas var būtiski ietekmēt attiecīgo teritoriju. Ņemot vērā it īpaši piesardzības principu, tiek uzskatīts, ka šāds risks pastāv, ja nevar izslēgt, ka, pamatojoties uz labākajām zinātnes atziņām šajā jomā, plāns vai projekts varētu ietekmēt šīs teritorijas aizsardzības mērķus. Risks ir izvērtējams, tostarp ņemot vērā attiecīgās teritorijas, kuru plāni vai projekti skar, īpašas pazīmes un vides apstākļus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 111. un 112. punkts un tajos minētā judikatūra).
- 135 Šajā gadījumā, kā izriet no 2015. gada 28. jūnija likuma parlamentārajiem sagatavošanas dokumentu izvilkiem, kas ir atspoguļoti iesniedzējtiesas nolēmumā, un kā secinājumu 24.–26. punktā ir norādījusi ģenerāladvokāte, pamatlietā aplūkotajos pasākumos ir runa par atomelektrostacijām, kas atrodas Esko [*Escaut*] krastos netālu no teritorijām, kas aizsargājamās atbilstoši Dabisko dzīvotņu direktīvai un Putnu aizsardzības direktīvai un kas ir izveidotas it īpaši šajā upē sastopamo aizsargājamo zivju un apaļmutnieku sugu dēļ.
- 136 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka apstākļi, ka projekts atrodas ārpus *Natura 2000* teritorijas, neatbrīvo no Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā paredzētajām prasībām (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2006. gada 10. janvāris, Komisija/Vācija, C-98/03, EU:C:2006:3, 44. un 51. punkts, kā arī 2017. gada 26. aprīlis, Komisija/Vācija, C-142/16, EU:C:2017:301, 29. punkts).

137 Šajā gadījumā pamatlietā aplūkotais projekts, ņemot vērā gan tajā paredzēto darbu apjomu, gan divu atomelektrostaciju elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas darbības pagarināšanas termiņu, acīmredzami var apdraudēt netālu atrodošos aizsargājamo teritoriju aizsardzības mērķus ne tikai pašu šo teritoriju darbības noteikumu dēļ, it īpaši tāpēc, ka no tuvumā esošās upes dzesēšanas sistēmas vajadzībām tiek ņemts liels ūdens daudzums, kas tiek ievadīts atpakaļ, bet arī smagas avārijas riska pastāvēšanas dēļ, ko šis projekts var radīt (skat. pēc analogijas spriedumus, 2006. gada 10. janvāris, Komisija/Vācija, C-98/03, EU:C:2006:3, 44. punkts, un 2017. gada 26. aprīlis, Komisija/Vācija, C-142/16, EU:C:2017:301, 30. punkts), nenošķirot situācijas, kādā ir katra no abām atomelektrostacijām.

138 Tātad tāds projekts kā pamatlietā var būtiski ietekmēt aizsargājamās teritorijas Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta izpratnē.

139 No iepriekš minētā izriet, ka Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādi pasākumi kā pamatlietā kopā ar darbiem, kas ir ar tiem cieši saistīti, ir projekts, kuram ir jāveic atbilstošs tā ietekmes uz attiecīgo teritoriju vērtējums atbilstoši šai direktīvai, un nav jāveic nošķiršana atkarībā no tā, vai šie pasākumi attiecas uz vienu vai otru no abām attiecīgajām elektrostacijām.

d) Par novērtējuma veikšanas brīdi

140 Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta otrajā teikumā ir precizēts, ka pēc attiecīgas izvērtēšanas veikšanas kompetentā valsts iestāde “piekrīt” projekta īstenošanai “tikai tad”, ja tā ir pārliecinājusies, ka netiks izjaukta attiecīgās teritorijas viengabalainība, un vajadzības gadījumā noskaidrojusi plašas sabiedrības viedokli.

141 No minētā izriet, ka šādai novērtēšanai ir obligāti jānotiek pirms šīs piekrišanas.

142 Turklāt, lai gan Dabisko dzīvotņu direktīvā nav definēti nosacījumi, ar kādiem iestādes “piekrīt” attiecīgajam projektam atbilstoši tās 6. panta 3. punktam, IVN direktīvas 1. panta 2. punkta c) apakšpunktā noteiktais jēdziens “attīstības piekrišana” ir atbilstošs šī vārda nozīmes definēšanā.

143 Tādējādi analogiski tam, ko par IVN direktīvu ir nospriedusi Tiesa, ja valsts tiesību aktos ir paredzēts, ka atļauju piešķiršanas procedūra norit vairākos posmos, ir jāuzskata, ka novērtējums, kas tiek prasīts Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā, principā ir jāveic, tiklīdz ir pietiekami identificēts, kāda ietekme attiecīgajam projektam var būt uz aizsargāto teritoriju.

144 Tādēļ un ņemot vērā apsvērumus, kas ir līdzīgi šī sprieduma 87.–91. punktā minētajiem, tādām valsts tiesību aktam kā 2015. gada 28. jūnija likumam ir attiecīgajam projektam iestāžu dotas piekrišanas pazīmes Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta izpratnē un apstākļi, ka šī projekta īstenošana ir pakļauta turpmākiem tiesību aktiem, it īpaši attiecībā uz vienu no abām attiecīgajām atomelektrostacijām, jaunai individuālai atļaujai ražot elektroenerģiju rūpnieciskiem mērķiem, nevar pamatot atbilstošu šī projekta ietekmes vērtējuma neveikšanu pirms šī tiesību akta pieņemšanas. Turklāt darbi, kas cieši saistīti ar pamatlietā aplūkotajiem pasākumiem, šajā projekta atļaujas piešķiršanas procedūras posmā ir jāizvērtē, ja to veids un varbūtējā ietekme uz vidi šajā posmā ir pietiekami identificējami, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

145 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz astotā jautājuma a)–c) daļu ir jāatbild, ka Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādi pasākumi kā pamatlietā aplūkotie kopā ar modernizācijas darbiem un saskaņošanu ar spēkā esošajiem drošības standartiem ir projekts, kura ietekme uz attiecīgajām aizsargājamām teritorijām ir atbilstoši jāizvērtē. Šie pasākumi ir jāpakļauj šādam novērtējumam, pirms likumdevējs tos pieņem. Apstākļi, ka minēto pasākumu īstenošana ir saistīta ar tādiem turpmākiem aktiem kā jaunas individuālas atļaujas piešķiršana vienai no attiecīgajām atomelektrostacijām ražot elektroenerģiju rūpnieciskiem mērķiem, šajā ziņā nav noteicošais. Darbiem,

kas ir cieši saistīti ar šiem pašiem pasākumiem, būtu jāveic šāds novērtējums pirms šo pasākumu pieņemšanas, ja to veids un varbūtējā ietekme uz aizsargājamām teritorijām šajā posmā ir pietiekami identificējami, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

2. Par astotā jautājuma d) daļu

- 146 Astotā jautājuma d) daļā iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka mērķis nodrošināt dalībvalsts elektroapgādes drošību šīs tiesību normas izpratnē ir sevišķi svarīgas sabiedrības intereses.
- 147 Būdam atkāpes noteikums no Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punkta otrajā teikumā paredzētā atļaujas kritērija, tās 6. panta 4. punkts ir jāinterpretē šauri un ir piemērojams vienīgi pēc plāna vai projekta ietekmes analīzes atbilstoši minētā 3. punkta noteikumiem (spriedums, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 189. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 148 Saskaņā ar Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta pirmo daļu, ja, neņemot vērā vērtējuma, kas veikts atbilstoši šīs direktīvas 6. panta 3. punkta pirmajai daļai, negatīvos rezultātus un alternatīvu risinājumu trūkuma dēļ plāns vai projekts tomēr ir jāīsteno sevišķi svarīgu sabiedrības interešu labā, kas ietver arī sociāla un ekonomiska rakstura intereses, dalībvalsts veic visus vajadzīgos kompensācijas pasākumus, lai nodrošinātu *Natura 2000* tikla kopējās vienotības aizsardzību (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2007. gada 20. septembris, Komisija/Itālija, C-304/05, EU:C:2007:532, 81. punkts, un 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 190. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 149 Turklāt, ja attiecīgajā teritorijā sastopams prioritārs dabiskās dzīvotnes veids un/vai prioritāra suga, Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta otrajā daļā ir paredzēts, ka vienīgie pieņemamie argumenti ir tie, kas saistīti ar veselības aizsardzību vai sabiedrības drošību, vidi primāri svarīgām labvēlīgām pārveidēm vai, pēc Komisijas atzinuma, citām sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm.
- 150 Ņemot vērā ar attiecīgo teritoriju saistītos aizsardzības mērķus, zināšanas par šo ietekmi tādējādi ir obligāts priekšnoteikums Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta piemērošanai, jo, ja šie fakti nav zināmi, nevar tikt izvērtēts neviens šīs atkāpi ietverošās tiesību normas piemērošanas nosacījums. Iespējamo sevišķi svarīgu sabiedrības interešu un mazāk kaitējošu alternatīvu risinājumu pastāvēšanas izvērtēšana faktiski prasa līdzsvarošanu attiecībā pret apdraudējumu, ko teritorijai var radīt attiecīgais plāns vai projekts. Turklāt, lai noteiktu iespējamo kompensācijas pasākumu raksturu, attiecīgās teritorijas apdraudējums ir jānoskaidro precīzi (spriedumi, 2007. gada 20. septembris, Komisija/Itālija, C-304/05, EU:C:2007:532, 83. punkts, un 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 191. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 151 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka astotā jautājuma d) daļa balstās uz pieņēmumu, ka pētījumi un uzklauššana, kas veikti pamatlietā aplūkoto pasākumu pieņemšanas procedūrā, deva iespēju veikt novērtējumu atbilstoši prasībām, kas noteiktas Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktā.
- 152 Taču papildus tam, ka no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem neizriet, ka šie pētījumi un uzklauššanas būtu ļāvuši veikt ietekmes uz vidi novērtējumu atbilstoši IVN direktīvas prasībām, iesniedzējtiesai katrā ziņā ir jāpārbauda, vai var uzskatīt, ka šāds novērtējums atbilst arī Dabisko dzīvotņu direktīvas prasībām (skat. pēc analogijas spriedumus, 2011. gada 22. septembris, *Valčiukienė* u.c., C-295/10, EU:C:2011:608, 62. punkts, kā arī 2015. gada 10. septembris, *Dimos Kropias Attikis*, C-473/14, EU:C:2015:582, 58. punkts).

- 153 Lai tas tā būtu, it īpaši ir lietderīgi, kā ir atgādināts šī sprieduma 120. punktā, lai tiktu apzināti, ņemot vērā šajā jomā pieejamās labākās zinātnes atziņas, visi attiecīgā plāna vai projekta aspekti, kas paši par sevi vai kopā ar citiem plāniem vai projektiem var ietekmēt attiecīgo aizsargājamo teritoriju aizsardzības mērķus (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2018. gada 17. aprīlis, Komisija/Polija (Belovežas gārša), C-441/17, EU:C:2018:255, 113. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2018. gada 25. jūlijs, *Grace* un *Sweetman*, C-164/17, EU:C:2018:593, 40. punkts).
- 154 Vajadzības gadījumā iesniedzējtiesai ir arī jāpārbauda, vai pētījumu un uzklaušanās dēļ, kas veikti pamatlietā aplūkoto pasākumu pieņemšanas procedūrā, ir bijis negatīvs vērtējums, jo pretējā gadījumā Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkts nav piemērojams.
- 155 Jautājumā par to, vai mērķis nodrošināt dalībvalsts elektroapgādes drošību ir sevišķi svarīgas sabiedrības intereses Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta pirmās daļas izpratnē, ir jāatgādina, ka interesēm, ar kurām var attaisnot plāna vai projekta īstenošanu, ir jābūt vienlaikus “sabiedrības” un “sevišķi svarīgām”, kas nozīmē, ka tām ir jābūt tik nozīmīgām, lai tās varētu būt līdzsvarā ar dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas, ieskaitot putnu faunu, un floras aizsardzības mērķi, kas ir izvirzīts šajā direktīvā (spriedums, 2012. gada 11. septembris, *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias* u.c., C-43/10, EU:C:2012:560, 121. punkts).
- 156 Šajā ziņā var norādīt, ka LESD 194. panta 1. punkta b) apakšpunktā enerģētikas piegādes drošība Savienībā tiek noteikta kā viens no galvenajiem Savienības politikas mērķiem enerģētikas jomā (spriedums, 2016. gada 7. septembris, *ANODE*, C-121/15, EU:C:2016:637, 48. punkts).
- 157 Turklāt un katrā ziņā mērķis nodrošināt elektroapgādes drošību dalībvalstī jebkurā laikā atbilst nosacījumiem, par kuriem ir atgādināts šī sprieduma 155. punktā.
- 158 Tomēr, ja aizsargājamā teritorijā, kuru projekts var ietekmēt, ir sastopams prioritārs dabiskās dzīvotnes veids vai prioritāra suga Dabisko dzīvotņu direktīvas izpratnē, tikai nepieciešamība vien novērst reālus un nopietnus attiecīgās dalībvalsts elektroapgādes traucējumu draudus tādos apstākļos kā pamatlietā var būt sabiedrības drošības apsvērums, kas saskaņā ar šīs direktīvas 6. panta 4. punkta otro daļu var attaisnot projekta īstenošanu.
- 159 Tādējādi uz astotā jautājuma d) daļu ir jāatbild, ka Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 4. punkta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka mērķis jebkurā laikā nodrošināt dalībvalsts elektroapgādes drošību ir sevišķi svarīgas sabiedrības intereses šīs tiesību normas izpratnē. Šīs direktīvas 6. panta 4. punkta otrā daļa ir jāinterpretē tādējādi – ja aizsargājamā teritorijā, kuru projekts var ietekmēt, ir sastopams prioritārs dabiskās dzīvotnes veids vai prioritāra suga, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, tikai nepieciešamība vien novērst reālus un nopietnus attiecīgās dalībvalsts elektroapgādes traucējumu draudus tādos apstākļos kā pamatlietā var būt sabiedrības drošības apsvērums šīs tiesību normas izpratnē.

C. Par pirmajiem trim jautājumiem par Espo konvenciju

- 160 Uzdodot pirmos trīs jautājumus, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Espo konvencija ir jāinterpretē tādējādi, ka tādiem pasākumiem kā pamatlietā ir jāveic šajā konvencijā paredzētais ietekmes uz vidi novērtējums.
- 161 Taču, kā ir norādīts šī sprieduma 93. punktā, tādi pasākumi kā pamatlietā aplūkotie ietilpst projektā, kam var būt būtiska ietekme uz vidi citā dalībvalstī un kam ir jāveic pārrobežu ietekmes novērtējuma procedūra atbilstoši IVN direktīvas, kurā tiek ņemtas vērā – kā norādīts tās 15. apsvērumā – Espo konvencijas prasības, 7. pantam.
- 162 Šajā kontekstā uz pirmajiem trim jautājumiem par Espo konvenciju nav jāatbild.

D. Par ceturto un piekto jautājumu par Orhūsas konvenciju

- 163 Uzdotot ceturto un piekto jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Orhūsas konvencijas 6. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā paredzētās prasības par sabiedrības dalību attiecas uz pamatlietā aplūkotojām pasākumiem.
- 164 No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka *Cour constitutionnelle* ir uzdevusi šos jautājumus, jo tai bija šaubas, vai šiem pasākumiem ir piemērojama IVN direktīva, kuras mērķis, kā izriet no tās 18.–20. apsvēruma, ir tomēr ņemt vērā Orhūsas konvencijas noteikumus.
- 165 Taču no atbildēm, kas sniegtas uz sesto un septīto jautājumu, izriet, ka tādi pasākumi kā pamatlietā kopā ar darbiem, kuri ir cieši ar tiem saistīti, ir projekts, kam pirms tā pieņemšanas ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums atbilstoši IVN direktīvai.
- 166 Līdz ar to uz ceturto un piekto jautājumu nav jāatbild.

E. Par devīto jautājumu par pamatlietā aplūkotā likuma seku paturēšanu spēkā

- 167 Uzdotot devīto jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Savienības tiesībās ir atļauts valsts tiesai paturēt spēkā tādu pasākumu, kādi ir aplūkoti pamatlietā, sekas uz laiku, kas nepieciešams, lai novērstu to varbūtējo prettiesiskumu saistībā ar IVN un Dabisko dzīvotņu direktīvām.
- 168 Šajā ziņā ir jākonstatē – ja IVN direktīvas 2. panta 1. punktā ir noteikts pienākums veikt iepriekšēju novērtēšanu šajā tiesību normā norādītajiem projektiem, arī Dabisko dzīvotņu direktīvā attiecībā uz projektiem, kam jāveic novērtējums saskaņā ar 6. panta 3. punktu, ir paredzēts, ka dalībvalstis var tiem piekrist tikai tad, ja tās ir pārliecinājušās, ka šajā saistībā netiks izjaukta attiecīgās teritorijas viengabalainība.
- 169 To paturot prātā, ne IVN direktīvā, ne Dabisko dzīvotņu direktīvā nav precizēts, kādas ir sekas par tajās paredzēto pienākumu pārkāpumu.
- 170 Tomēr atbilstoši lojālas sadarbības principam, kas paredzēts LES 4. panta 3. punktā, dalībvalstīm ir jānovērš šī Savienības tiesību pārkāpuma nelikumīgās sekas. Tādējādi kompetentajām valsts iestādēm savas kompetences robežās ir jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai labotu situāciju, ja netiek veikts ietekmes uz vidi novērtējums, piemēram, atsaucot vai apturot jau piešķirtu atļauju, lai izdarītu šādu vērtējumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 26. jūlijs, *Comune di Corridonia* u.c., C-196/16 un C-197/16, EU:C:2017:589, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 171 Šāds pienākums ir jāpilda arī valsts tiesām, kuras izskata prasības par šādu valsts tiesību aktu, kurā iekļauta šāda atļauja. Šajā ziņā ir jāatgādina, ka procesuālie noteikumi, kas ir piemērojami šādām prasībām, ir katras dalībvalsts iekšējās tiesību sistēmas jautājums atbilstoši dalībvalstu procesuālās autonomijas principam, tomēr ar nosacījumu, ka tie nav mazāk labvēlīgi par noteikumiem, kas reglamentē līdzīgas iekšējās situācijas (līdzvērtības princips), un ka tie nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu Savienības tiesību sistēmas piešķirto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips) (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne*, C-41/11, EU:C:2012:103, 45. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 172 Līdz ar to tiesām, kas izskata šādas lietas, pamatojoties uz savām valsts tiesībām, ir jāveic pasākumi atļaujas piešķiršanas projektam apturēšanai vai atcelšanai, kas ir pieņemts, neievērojot pienākumu veikt vides novērtējumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 28. februāris, *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne*, C-41/11, EU:C:2012:103, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 173 Patiešām, Tiesa ir arī nospriedusi, ka Savienības tiesības neliedz valsts tiesību normās atļaut zināmos gadījumos legalizēt attiecībā pret Savienības tiesībām nelikumīgas darbības vai aktus (spriedums, 2017. gada 26. jūlijs, *Comune di Corridonia* u.c., C-196/16 un C-197/16, EU:C:2017:589, 37. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 174 Tomēr šādai legalizācijas iespējai ir jābūt pakļautai nosacījumam, ka tā nesniedz ieinteresētajām personām iespēju neievērot Savienības tiesību normas vai izvairīties no to piemērošanas un ka to var piemērot tikai izņēmuma gadījumos (spriedums, 2017. gada 26. jūlijs, *Comune di Corridonia* u.c., C-196/16 un C-197/16, EU:C:2017:589, 38. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 175 Tādējādi, ja netiek veikts IVN direktīvā prasītais projekta ietekmes uz vidi novērtējums, atbildīgas par nelikumīgo seku novēršanu ir dalībvalstis, tomēr Savienības tiesības neliedz veikt šādu novērtējumu kā legalizāciju projekta īstenošanas gaitā vai pat pēc tam, kad tas ir pabeigts, ar diviem nosacījumiem, pirmkārt, ka valsts tiesību normās, kurās atļauta šī legalizācija, ieinteresētajām personām netiek paredzēta iespēja neievērot Savienības tiesību normas vai izvairīties no to piemērošanas un, otrkārt, ka novērtējums, kas veikts attiecībā uz legalizāciju, neattiecas vienīgi uz šī projekta turpmāko ietekmi uz vidi, bet tajā tiek ņemta vērā visa ietekme uz vidi, kas bijusi kopš minētā projekta pabeigšanas (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2017. gada 26. jūlijs, *Comune di Corridonia* u.c., C-196/16 un C-197/16, EU:C:2017:589, 43. punkts, kā arī 2018. gada 28. februāris, *Comune di Castelbellino*, C-117/17, EU:C:2018:129, 30. punkts).
- 176 Pēc analogijas ir jāuzskata, ka Savienības tiesībās netiek liegts, ka šāda legalizācija – ar tādiem pašiem nosacījumiem – tiek veikta, ja nav veikts iepriekšējs attiecīgā projekta ietekmes uz aizsargājamo teritoriju novērtējums saskaņā ar Dabisko dzīvotņu direktīvas 6. panta 3. punktu.
- 177 Jāpiebilst, ka tikai Tiesa izņēmuma kārtā un primāro tiesiskās noteiktības apsvērumu dēļ var noteikt nepiemērošanas seku – kādas rada Savienības tiesību normas piemērošana tām pretrunā esošām valsts tiesībām – īslaicīgu apturēšanu. Proti, ja valsts tiesām būtu tiesības piešķirt valsts tiesību normām pārākumu pār Savienības tiesībām, kurām šīs tiesību normas ir pretrunā, pat ja tas būtu tikai uz laiku, tiktu apdraudēta Savienības tiesību vienota piemērošana (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2010. gada 8. septembris, *Winner Wetten*, C-409/06, EU:C:2010:503, 66. un 67. punkts, kā arī 2016. gada 28. jūlijs, *Association France Nature Environnement*, C-379/15, EU:C:2016:603, 33. punkts).
- 178 Tomēr Tiesa 2012. gada 28. februāra sprieduma *Inter-Environnement Wallonie un Terre wallonne* (C-41/11, EU:C:2012:103) 58. punktā ir arī nospriedusi, ka valsts tiesa – ievērojot ar vides aizsardzību saistītu primāru apsvērumu, kā tas bija lietā, kurā taisīts šis spriedums, – izņēmuma kārtā varētu atļaut izmantot valsts tiesību noteikumu, kas tai dod iespēju saglabāt zināmas atceltā valsts tiesību akta tiesiskās sekas, ja tiek ievēroti vairāki šajā spriedumā minētie nosacījumi. Tādējādi no minētā sprieduma izriet, ka Tiesa ir vēlējusies atzīt, ka valsts tiesai, izskatot katru atsevišķo gadījumu, izņēmuma kārtā ir iespēja pielāgot ar Savienības tiesībām nesaderīgas valsts tiesību normas atcelšanas sekas, ievērojot Tiesas judikatūrā izvirzītos nosacījumus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 28. jūlijs, *Association France Nature Environnement*, C-379/15, EU:C:2016:603, 34. punkts).
- 179 Šajā gadījumā atbilstoši šī sprieduma 177. punktā minētajai judikatūrai vienīgi Tiesa var noteikt nosacījumus, ar kādiem var būt pamatoti izņēmuma kārtā paturēt spēkā primāru apsvērumu dēļ tādu pasākumu kā pamatlietā sekas, kas ietekmē attiecīgās dalībvalsts elektroapgādes drošību. Šajā ziņā šādi apsvērumi var pamatot tādu valsts pasākumu seku paturēšanu spēkā, kuri pieņemti, neievērojot no IVN un Dabisko dzīvotņu direktīvām izrietošos pienākumus, tikai tad, ja šo pasākumu seku atcelšanas vai apturēšanas gadījumā pastāv reāli un nopietni attiecīgās dalībvalsts elektroapgādes traucējumu draudi, kurus nevar novērst ar citiem līdzekļiem un alternatīvām, it īpaši iekšējā tirgū.
- 180 Iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, vai, ņemot vērā citus attiecīgās dalībvalsts rīcībā esošos līdzekļus un alternatīvas energoapgādes nodrošināšanai savā teritorijā, šajā tiesā apstrīdēto pasākumu seku paturēšanu spēkā izņēmuma kārtā tādējādi attaisno nepieciešamība novērst šādus draudus.

- 181 Katrā ziņā šāda paturēšana spēkā var attiekties tikai uz laiku, kas noteikti nepieciešams prettiesiskuma novēršanai.
- 182 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz devīto jautājumu ir jāatbild, ka Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesa, ja tas ir atļauts valsts tiesībās, izņēmuma kārtā var paturēt spēkā tādas pasākumus kā pamatlietā, kuri tika pieņemti, pārkāpjot IVN un Dabisko dzīvotņu direktīvās noteiktos pienākumus, ja šo paturēšanu spēkā pamato primāri apsvērumi, kas saistīti ar nepieciešamību novērst reālus un nopietnus attiecīgās dalībvalsts elektroapgādes traucējumu draudus, kurus nevar novērst ar citiem līdzekļiem un alternatīvām, it īpaši iekšējā tirgū. Minētā paturēšana spēkā var attiekties tikai uz laiku, kas noteikti nepieciešams šī prettiesiskuma novēršanai.

IV. Par tiesāšanās izdevumiem

- 183 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta pirmais ievilkums, 2. panta 1. punkts un 4. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas apturētā atomelektrostacijā darbības atsākšana gandrīz pēc desmit gadiem, tādējādi par desmit gadiem pagarinot valsts likumdevēja sākotnēji noteikto tās darbības pārtraukšanas un ražošanas pārtraukšanas datumu, un darbojošās atomelektrostācijas darbības un elektroenerģijas rūpnieciskas ražošanas pārtraukšanai sākotnēji paredzētā termiņa atlikšana, ko arī uz desmit gadiem ir paredzējis šis pats likumdevējs, pasākumi, kas ietver attiecīgo atomelektrostaciju modernizācijas darbus, kuri var ietekmēt teritoriju fizisko izskatu, šīs direktīvas izpratnē ir “projekts”, kuram, neskarot pārbaudes, kas ir jāveic iesniedzējtiesai, principā ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums pirms šo pasākumu pieņemšanas. Apstākļi, ka šo pasākumu īstenošana ir saistīta ar tādiem turpmākiem aktiem kā jaunas individuālas atļaujas piešķiršana vienai no attiecīgajām atomelektrostacijām ražot elektroenerģiju rūpnieciskiem mērķiem, šajā ziņā nav noteicošais. Darbiem, kas ir cieši saistīti ar šiem pasākumiem, būtu jāveic šāds novērtējums pirms šo pašu pasākumu pieņemšanas, ja to veids un varbūtējā ietekme uz vidi šajā posmā ir pietiekami identificējami, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.
- 2) Direktīvas 2011/92 2. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to dalībvalstij ir atļauts atbrīvot tādu projektu kā pamatlietā no ietekmes uz vidi novērtējuma, lai nodrošinātu savu elektroapgādes drošību, tikai tad, ja šī dalībvalsts pierāda, ka šīs elektroapgādes drošības risks ir pamatoti iespējams un ka attiecīgais projekts ir tik steidzams, ka šāda novērtējuma neveikšana ir attaisnojama, ja šīs direktīvas 2. panta 4. punkta otrās daļas a)–c) punktā paredzētie pienākumi ir izpildīti. Šāda izņēmuma iespēja tomēr neskar pienākumus, kas ir uzlikti attiecīgajai dalībvalstij atbilstoši minētās direktīvas 7. pantam.
- 3) Direktīvas 2011/92 1. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādi valsts tiesību akti kā pamatlietā šīs normas izpratnē nav īpašs valsts tiesību akts, kas saskaņā ar to ir izslēgts no šīs direktīvas piemērošanas jomas.
- 4) Padomes Direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 6. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādi pasākumi kā pamatlietā aplūkotie kopā ar modernizācijas darbiem un saskaņošanu ar spēkā esošajiem drošības standartiem ir projekts, kura ietekme uz attiecīgajām aizsargājamām teritorijām ir

atbilstoši jāizvērtē. Šie pasākumi ir jāpakļauj šādam novērtējumam, pirms likumdevējs tos pieņem. Apstākļi, ka minēto pasākumu īstenošana ir saistīta ar tādiem turpmākiem aktiem kā jaunas individuālas atļaujas ražot elektroenerģiju rūpnieciskiem mērķiem piešķiršana vienai no attiecīgajām atomelektrostacijām, šajā ziņā nav noteicošais. Darbiem, kas ir cieši saistīti ar šiem pašiem pasākumiem, arī ir jāveic šāds novērtējums pirms šo pasākumu pieņemšanas, ja to veids un varbūtējā ietekme uz aizsargājamām teritorijām šajā posmā ir pietiekami identificējami, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

- 5) Direktīvas 92/43 6. panta 4. punkta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka mērķis jebkurā laikā nodrošināt dalībvalsts elektroapgādes drošību ir sevišķi svarīgas sabiedrības intereses šīs tiesību normas izpratnē. Šīs direktīvas 6. panta 4. punkta otrā daļa ir jāinterpretē tādējādi – ja aizsargājamā teritorijā, kuru projekts var ietekmēt, ir sastopams prioritārs dabiskās dzīvotnes veids vai prioritāra suga, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, tikai nepieciešamība vien novērst reālus un nopietnus attiecīgās dalībvalsts elektroapgādes traucējumu draudus tādos apstākļos kā pamatlietā var būt sabiedrības drošības apsvērums šīs tiesību normas izpratnē.
- 6) Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesa, ja tas ir atļauts valsts tiesībās, izņēmuma kārtā var paturēt spēkā tādus pasākumus kā pamatlietā, kuri tika pieņemti, pārkāpjot Direktīvā 2011/92 un Direktīvā 92/43 noteiktos pienākumus, ja šo paturēšanu spēkā pamato primāri apsvērumi, kas saistīti ar nepieciešamību novērst reālus un nopietnus attiecīgās dalībvalsts elektroapgādes traucējumu draudus, kurus nevar novērst ar citiem līdzekļiem un alternatīvām it īpaši iekšējā tirgū. Minētā paturēšana spēkā var attiekties tikai uz laiku, kas noteikti nepieciešams šī prettiesiskuma novēršanai.

[Paraksti]